

وزارت زراعت، آبیاری و دامپروری

د کرنې، اوبولګولو او مالدارۍ وزارت
د ښوالۍ څانګه

د افغانستان د میوه لرونکو ونو د بوز غلي صنعت دروژنې لومړۍ ګڼه

د افغانستان د میوه لرونکو ونو د بوز غلیو لرونکو د ټولنې لارښود

لیکونکی: لاورا وي. امبورګیا، د ښو د پرمختیایي پروژې سلاکاره
د ګڼې د خپرونې ترتیبوونکی: ګریګ کولن، د ښوالۍ د پراختیایي پروژې د ډلې مشر

د ښوالۍ پرمختیایي پروژه

اروپايي کمیسیون _ اروپايي مرسته / اسی / ۲۰۰۶ / ۱۱۹۹۸۴
اروپايي ټولنې لخوا تمویل شوې پروژه

لارښود

لومړۍ ګڼه: دمپوه لرونکو ونو د بوزغلیو صنعت

په دې ګڼه کې لاندې کتابونه شامل دي

- لومړۍ لارښود: دمپوه لرونکو ونو د بوزغلیو لرونکو ټولنه
- دوهم لارښود: د مورنيو ونو بوزغلی
- درېم لارښود: دمپوه لرونکو ونو د بوزغلي تولید

لیکونکي:

د ګڼې د خپرونو مرسته کوونکي:

اصلاح کوونکي کمیټه:

لورا و. / مېوګیا دېنوالی. د پراختیایي پروژې، مشاور

ګریګ کولن، د دېنوالی د پرمختیایي پروژې د ټیم آمر

ګریګ کولن، د دېنوالی د پرمختیایي پروژې د ټیم آمر

خوان ایګناسیو ترايوس، دېنوالی د پرمختیایي پروژې دېنوالی. متخصص

ستیون رایت، د دېنوالی د پرمختیایي پروژې روزنیز متخصص

ورنون، د دېنوالی د پرمختیایي پروژې د بوزغلي روزنې مشاور

پوهنمل مسعود سعید

پروفیسور غلام رسول صمدی، حاجی گل محمد "آریوبی"

پښتو ژباړه:

د ژباړې بیا کتنونکي:

Acknowledgements

We express our gratitude for the contributions received by the following institutions: Roots of Peace – Afghanistan; Aga Khan Foundation – Afghanistan. We very much appreciate the support and help received from the national and provincial staff of the PHDP; in particular, we thank Sharafuddin Sharaf, M. Karim Kashmiri, Moheb Khademi and M. Muzaffar Athar for their technical assistance, photographs and sharing of lessons learned.

References

The material presented in the Training Manual Series 1 The fruit tree nursery industry of Afghanistan, draws on the following sources:

- Adams, C.R., Bamford, K.M., Early, M.P. 2008. *Principles of Horticulture*. 5th Edition. Elsevier Ltd. UK.
- ATTRA. 2009. *Sustainable Agriculture Series*. National Sustainable Agriculture Information Service [online].
- Blanke, M.M. 1996. *Soil respiration in an apple orchard*. Environmental and Experimental Botany 36:339-341.
- Childers, N.F., Morris, J.R., and Sibbett, G.S. 1995. *Modern Fruit Science*. Horticultural Publications, Florida.
- Diekmann, M., Putter, C.A.J.. 1996. *Stone Fruits*. FAO/IPGRI.
- Dumroese, R.K., Landis, T.D., Luna, T. and Hernandez, G. 2008. *Simple methods for raising tree and shrub seedling in Afghanistan*. USAID-USDA.
- Earnshow, S. 2004. *Hedgerows for California Agriculture*. Western Sustainable Agriculture Research and Education. Community Alliance with Family Farmers.
- European and Mediterranean Plant Protection Organization. 2000. *Scheme for the Production of Healthy Plants for Planting - Nursery Requirements* [online].
- Ferree, M.E., Krewer, G. 1999. *Propagating Deciduous Fruit Crops Common to Georgia*. Cooperative Extension Service University of Georgia College of Agricultural and Environmental Sciences.
- FAO. 2009. FAOSTAT Database [Online].
- Foerster, P., Varela, A. And Roth, J. 2001. *Best Practices for the Introduction of Non-Synthetic Pesticides in Selected Cropping Systems*. Eschborn.
- Giunchedi L. 2003. *Malattie da virus. Viroidi e fitoplasmi degli alberi da frutto*. Il Sole 24 Ore, Bologna.
- Hartmann, H.T., Kester, D.E., Fred T. Davies, F.T.Jr, and Geneve R.L. 1997. *Plant propagation: principles and practices*. Prentice Hall, New Jersey.
- Jackson, D.I. and Looney, N.E. 1999. *Temperate and subtropical fruit production*. CABI Publishing, London, UK.
- Malik, M.N. 1994. *Horticulture*. National Book Foundation. Islamabad.
- Magdoff, F. and van Es, Harold. 2000. *Building soils for better crops*. Sustainable Agriculture Network.
- Ministry of Agriculture, Irrigation and Livestock. 2005. *Master Plan for Agriculture, Irrigation and Livestock*. Afghanistan.
- Newman, Y.C., Wright, D.W., Mackowiak, C., Scholberg, J.M.S., and Cherr C.M. 2007. *Benefits of cover crops for soil health*, IFAS Extension, University of Florida.
- Pesticide Action Network (PAN). 2005. *Field guide to Non-chemical pest management*. Hamburg.
- Rost, T., Barbour, M., Stocking, C.R., Murphy, T. 2006. *Plant Biology*. 2nd Edition. University of California, Davis. Thompson Brooks/Cole.
- Sandor, F. 2007. *Vegetative propagation techniques*. Roots of Peace - USAID, Jalalabad-Afghanistan.
- Sandor, F. 2008. *Soil testing*. Roots of Peace - USAID, Jalalabad-Afghanistan.
- Waterman, P., Hogue, E.J., and Quamme, H. 1993. *The Home Nursery - A Production Manual*. British Columbia.
- Wertheim S. J., 1998. *Rootstock Guide*. Netherlands.

Permission is granted to reproduce any or all portions of this publication provided the publisher, title and editor are properly acknowledged.

۱ سريزه

۳ د افغانستان د ښوالی سکتور

۱. په افغانستان کې د ښوالی اوسنی حالت ۳
۲. په افغانستان کې د میوه لرونکو ونو د بوز غلی روزنی صنعت ډېر مختیا تگلاره ۵
۳. په افغانستان کې د ښوالی دتولنی د جوړښت حالت ۶

۹ د بوز غلی لرونکو ټولنه څرنګه رامنځ ته کولای شی

۱. د غریو د غوښتنی سره سم د ټولنی د مناسب ډول جوړول ۹
۲. د ټولنی د غرو پیژنگلوي ۱۰
۳. د اسانتیاو د برابرولو ونډه ۱۰
۴. د بوز غلی لرونکو دتولنی د ملاتړ ترویجی خدمتونه ۱۰

۱۳ د ټولنی غوندی

۱. ډپیل ټکی : دتولنی دجوړولو د موخی پیژندنه او پر هغی یو ځای کار کول ۱۴
۲. د بوز غلی لرونکو دتولنی لپاره یو حقوقی چوکاټ ۱۶
۳. د رسمی ټولنی مینځ ته راوړل ۱۷
۴. د ټولنی دکار کولو پلان او وروسته د بوز غلی لرونکو سره مرستی ۱۸

۲۱ د بازار موندنی او مدیریت لارښود

۱. بازار موندنه څه شی ده ۲۱
۲. د بوز غلی لرونکو لپاره پلان جوړول ۲۲
۳. د بازار ونډه ۲۷
۴. د بازار پلان جوړول ۲۷
۵. د خرڅلاو پلان جوړول ۲۸
۶. د محصولاتو پراختیا ۲۸
۷. د خرڅولو ګټی ۲۹
۸. د نیالګیو ډیټی ټاکل ۳۰
۹. د ټولنی پروګرامونه ۳۱

۳۳ ضمیمی

۱. لمری ضمیمه: د افغانستان د بوز غلی لرونکو ملي سازمان (ابلمس) ۳۳
۲. دویمه ضمیمه: د ټولنی لخوا د منظور شوي قانون بیلګه ۴۱
۳. دریمه ضمیمه: د افغانستان د بوز غلی لرونکو د ملي سازمان (ابلمس) د میوه نیوونکو ونو د تصدیق سستم ۴۷

لومړي لارښود: د مېوه لرونکو ونو د بوز غلیو د روزنکو د ټولنو دلارښود څخه موخه داده چې نوي او د وخت سره سم هغه ګټور معلومات چې په افغانستان کې د بوز غلیو د روزنکو د ټولنو د مینځ ته راوړلو لپاره ګټور دي، برابر کړي. چې لاندې موضوع ګانې پکې د څیړلو لپاره خوښې کړی شوي دي:

- په افغانستان کې د ښوالی اوسنی حالت
- د بوز غلیو دروزنکو د ټولنو د مینځته راتګ لپاره دلایل.
- هغه قانوني اړتیاوې اومهم اداري پړاونه چې د بوز غلیو د روزنکو د ټولنو د مینځ ته راوړلو لپاره اړین دي.

سر بېره پر دې نوموړي لارښود نور هغه معلومات د بوز غلیو د تصد یقولو د پروسې په اړوند برا بروي چې په افغانستان کې به په راتلونکي کې سرته رسیږي. روزونکي او د ترویج پرسونل به هغه شیان (سامان الات) چې د یوې ټولنې د مینځ ته راوړلو او هغه لارښوونې چې ددی ټولنو لپار دانساني سرچینوپه پراختیا کې مرستندویه دي، پیدا کړي. دا لارښود د روزنکو لپاره په دې منظور طرح شوی دی تر څو د هغو بوز غلیو د روزنکو سره مرسته وکړي چې د بوز غلیو د مینځ ته راوړلو او دهغوی دروزلو سره مینه لري. په همدې توګه نوموړي لارښود د ډیرو لوستونکو لپاره یو ښه سرچینه ده. دبیلګې په ډول: هغه ادارې چې د نورو کرنیزو تولیدي ټولنو سره کار کوي.

د لارښود موضوع ګانې:

نوموړی لارښود په څلورو برخو ویشل شوی دی:

- ۱- لومړۍ برخه: یی په افغانستان کې د ښوالی دسکتور په اړوند او همدا رنگه په هیواد کې د مېوه لرونکو ونو د بوز غلیو دکاروبار د پرمختګ لپاره معلومات اوکړنلاره برابروي.
- ۲- دوهمه برخه: بې هغه دلایل برابروي چې ولې کرنیزې ټولنې کولای شي چې په افغانستان کې د ښوالی د څو کلن سکتور د نوي کولو لپاره یوه ګټوره وسیله شي او همدارنگه د ټولنو د مینځ ته راوړلو لپاره لارښوونې برابروي
- ۳- درېمه برخه: یعنی "د ټولنو د غونډو اسانتیا" ته د اسانتیاو د را وړونکو لپاره دا سې لارښوونې برابروي چې د تولیدونکو سره د مېوه لرونکو ونو د بوز غلیو د ټولنو په مینځته راوړلو کې مرسته کوي. همدا رنگه دا برخه د بوز غلیو د تصدیق ورکولو د نقشې په اړوند سپارښتنې هم برابروي
- ۴- څلورمه برخه: د مېوه لرونکو ونو لپاره د بازار موندنې د ښو طریقو په برخه کې معلومات برابروي. همدارنگه په دې برخه کې د ټولنو د پروګرامونو تشریح دهغوی د کارکولو د پلان د یوې برخې په توګه شامل دی.

د افغانستان د ښوالی سکتور

د لومړۍ برخې د څیړلو څخه وروسته به تاسې دا وړتیا پیدا کړې چې :

- د افغانستان د ښوالی په محتویاتو باندې پوهیدل .
- د باغ لرونکو د منظم اویوځایي کار په گټو پوهیدل
- په افغانستان کې د میوه لرونکو ونو د بوزغلي لپاره د تنظیم په کرنلاره پوهیدل.
- د بوزغلي روزنکو دټولنو په مینځ ته راوړلو او پرمخ بیولو کې د بوزغلي روزونکو لارښوونه

۱. په افغانستان کې د ښوالی اوسنی حالت

د افغانستان دښوالی دسکتور کرنلاره چه د افغانستان په ماستر پلان کی تشریح شوی ده داسی وړاندیز کوي چه ښوالی دغوښتنی او د صادراتو په بنسټ د ولار سکتور په توگه ځانگړی شي اټکل شوي چه د ۶۰۰۰،۰۰۰ په شاوخواکی باغ لرونکی په ۱۰۰،۰۰۰ هکتاره ځمکه کی دباغونو حاصلات د یوی دزیاتی خړوبونی پواسطه روزي. په نظرکی ده چه دا نوی او عصری سکتور به په هیواد کی میلیونو خلکو ته د ژوندانه بدیل برابر کړی (دکرني وزارت ۱۳۸۴).

د ښوالی سکتور په افغانستان کی دسختو خنډونوسره مخامخ دی:

دښوالی پراختیا په ټول اقتصادي څنډی کی دسټونزوسره مخامخ ده. د ۱۹۷۰ میلادي کال په لسیزه کې د افغانستان ښ روزنه په نړیوال مارکیټ کی د یو بریالي سیالی کونکی په توگه گڼل کیده (دمثال په ډول دممیزو په نړیوال مارکیټ کی دافغانستان برخه په سلوکی ترشلو ډیره وه) دکرني وزارت (۱۳۸۴) نن دا سکتور په جدي توگه دمینځه تللو په حالت کی دی د څو لسیزود شخړو او د ښونو دتخریب د پانگی او د نوی تکنالوژی د نشتوالی له امله نژدې په بشپړ ډول نړیوالو مارکیټونوته دلاس رسي دله مینځه تللو سبب شو. په افغانستان کی مناسب قوانین او مقررات اومنظم مالیاتي سیستم پرمختگ ندی کړی د بیلگی په توگه له گاونډیوهیوادونو څخه وارداتي ونو ته د داخلیدلو اجازه ورکړ شوی ده چه امکان لري دویچارونکو حشر او نارغیولرونکی وي اود نباتي صحتی ساتنی د کنترول څخه پرته په بازارکی پلورل کیږي سربیره پردی په افغانستان کې دښوالی په سکتورکی معتبر احصاییوي معلومات مثلا د بوزغلیو شمیر، موجوده ډولونه، دحشراتو او ناروغیو تهدید او د کورنیو اوبهرنیو بازارونو په برخه کی معلومات په لاس کی نشته دی. زیرمی، پروسس ، ترانسپورت اوبازار موندنی لپاره دمناسب بنسټ نشتوالی هم دښوالی دپرمختگ په وړاندي سختی ستونزي رامینځ ته کړي دي.

پداسی حال کی چی د بوزغلیود روزنی وړتیا لوړه شوی ده. مگر دا پرمختگ په نه انډول او یوڅه د غلطو خبرتیاو پر بنسټ ولاړلیدل کېږي چی یو تر ډیرې اندازی بوزغلي مینځ ته راغلي یا جوړی شوي دي . اوله اندازی ډیرې بی کیفیته ونی تولید شوی دي ، ځکه چی د ترویج اوسنی وړتیا پدی سکتور کی دآرتیا سره متناسبه نده، نو د بازار موند نی په برخه کی زده کړې او ملاتړ د بوزغلیو په شمیر کی د ډیروالي سره برابری نه دي.

دیو خانگري بوزغلی په سطح تخنیکي او مدیریتی وړتیا تر ډیره حده کمزوری ده او په مستقیمه توگه د تولید د تنظیم په وړتیا باندې د غوښتنې پر بنسټ په یو ولاړ بازار باندې اغیزه کوي. دا نیمگړتیاوې هغه وخت څرگندېږي چې هڅه کېږي، ترڅو هیواد بیا نړیوالو بازارونو ته لاره پیدا کړي د نباتي حفظ الصحې او روغتیا معیارونه په زیاترو بین المللي مارکیټونو کې چې افغانستان ورپکې ۴۰ کاله وړاندې بریالي و ډیر جدي او په کلکه تر غور لاندې نیول کېږي. برسیره پردې کرنیزو وسایلو او لوازمو لکه د کرنیزو تخمونو، کیمیاوي سرو، وسایلو او ماشین الاتو ته لاس رسي ډیرو بڼ لرونکو ته ستونزه ده. په خانگري ډول پورونو ته لاس رسي ډیرستونزمن کار دی په نتیجه کې تر اوسه لاهم له دې زړې تولیدي تکنالوژۍ څخه په پراخه کچه گټه اخیستل کېږي. په احتمالي ډول ددې خنډونو مهمه پایله د داسې تجارتي بوزغلیو نشتوالی دی چې د داسې نیالگيو د تولید وړتیا ولري چې په نړیوال بازار کې د بریالیتوب لپاره لازم معیارونه برابر کړي شي، بڼ لرونکي نیله بوټو او د لوړ کیفیت لرونکو ډولونو په برخه کې د خپلو بڼونو د غوره والي لپاره ډیرې لږې زیرمې په واک کې لري.

له بله پلوه د بڼوالی سکتور ښه فرصتونه هم وړاندې کوي :

افغانستان د څو کلنې بڼوالی سکتور د پرمختگ لپاره ډیر ښه فرصتونه لري، کرنیز حاصلات له لوړو ارزښتونو څخه برخمن دي که چیرې په ښه ډول تر مدیریت لاندې راشي له هغو څخه لاسته راغلي گټه به له هغې گټې څخه ډیره زیاته وي چې له ناروا حاصلاتو څخه لاسته راځي. برسیره پردې دهیواد اقلیمي شرایط د میوو د تولید لپاره ډیر مناسب دي چې یو خانگري سیالی کوونکی امتیاز او برلاسی دی. د افغانستان د بڼوالی زیاتره محصولات بهر ته صادريدلای شي. چې دهغو لپاره ښه مارکیټونه موجود دي، انگور، ممیز، بادام، پسته، زردالو، او انار مهم حاصلات گڼل کېږي. هيله کېږي چې خصوصي سکتور د مناسب ترویجي ملاتړ په ترلاسه کولو سره د بڼوالی د صنعت نوي کیدل رهبري کړي د بڼوالی د سکتور د بریالي پرمختگ مهم ټکی د میوه لرونکو ونو د نوی بوزغلی روزني د صنعت شتوالی دی.

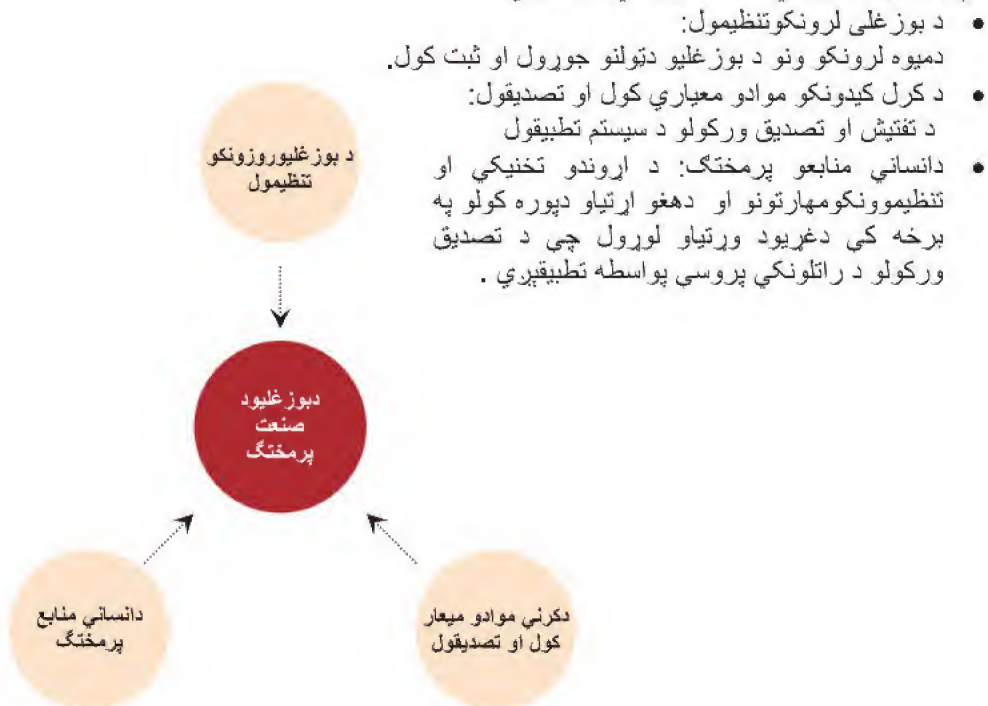
د میوه لرونکو ونو د بوزغلی روزني د صنعت د پرمختگ د اوږدې مودې هدفونه :

هغه داوړدي مودې موخې چې افغانستان کې د میوه لرونکو ونو د بوزغلی دروزني د صنعت لپاره خانگري کړي شوي دي، د نوم لرونکو پاکو او روغو میوه لرونکو ونو د پوره اندازې برابرول دي ترڅو چې وکولای شي چې د نوو بڼونو د کښینولو او عوض کولو غوښتنه پوره کړي. د تخنیکي او مدیریتی وړتیاو ښه کول او همدارنګه د کرنیزو وسایلو او لوازمو ته د لاس رسي ښه والی د بوزغلی دروزني د صنعت د پرمختگ لپاره لازم دي، په ټولنیزه توګه د بڼوالی سکتور باید د نوی بازارونو د کیفیت د شرایطو په خانگري ډول صادراتي بازارونو سره ځان برابر کړي پرته له دې شبکه څخه پرته چې د میوه لرونکو ونو د بوزغلی روزني د صنعت په اقتصادي خنډ کې مهمه کړۍ گڼل کېږي.

۲. په افغانستان کې د میوه لرونکو ونو د بوز غلیو د صنعت د پرمختګ تګلاره:

په افغانستان کې د میوه لرونکو ونو د بوز غلیو د صنعت د پرمختګ تګ لاره کې درې په خپل مینځ کې سره تړاو لرونکي مداخله کوونکي شامل دي.

لومړۍ شکل - د بوز غلیو د صنعت د پرمختګ تګ لاره د افغانستان د میوه لرونکو ونو د بوز غلیو د صنعت د پرمختګ لپاره درې په خپل مینځ کې سره د اړیکو لرونکو مداخله کوونکو شاملول.

یو ځایي کار د سکتور د اصلاح او عصري کولو یوه لاره ده

د میوه لرونکو ونو اصلاح چې په یوه هیواد کې کېښودل کېږي د یوه بوز غلی لرونکو پواسطه نه شي ترسره کېدای.

د ښووالی د صنعت اصلاح او عصري کول د ارزښت د ځنځیر د مختلفو سطحو بشپړتیا او د داخل کړای شویو موضوعاتو انسجام ته اړتیا لري.

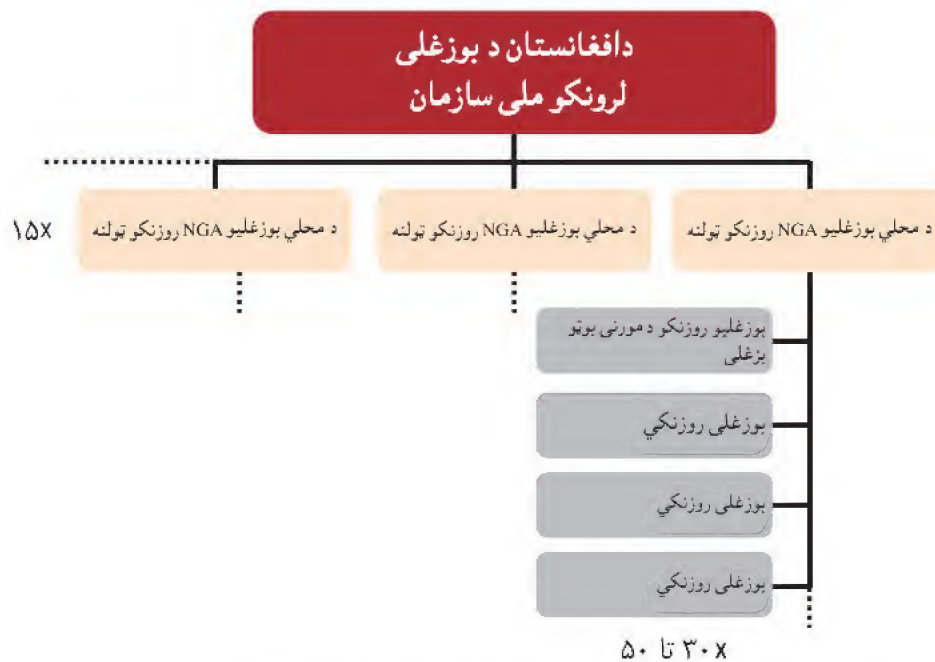
تجربې څرګنده وي، چې د تولیدونکو ټولنه کولی شي ډیرې ګټې وړاندې کړي، ټولنی د ترویج خدمات ډیر اغیزمن کوي، هغوی د مقرراتو او معیارونو په تطبیق کې مرسته کوي او هغوی په قوي توګه دافقي زده کړې او وړتیاو دلوړولو په برخه کې د تولیدونکو په سطحه (د بزګر څخه ډېزګر زده کړه) کې مرسته کوي، هغوی همدارنګه تولیدونکو ته اجازه ورکوي چې په یوځایي غږڅېرې وکړي د دولتي تاسیساتو سره د سروکار لرلو په وخت کې خپل اغیزمنتوب زیات کړي د مثال په توګه: د صنعت د معیارونو په تطبیق کې یا د بنیادي تاسیساتو په برخه کې د پانګې اچونې لپاره د منابعو د تخصص په ورکولو کې د لومړیتوب د حق تثبیت، هغه بزګران چې په ګروپونو کې یوځای شوي د تکنالوژۍ، لوړه بیه منابعو او د بازار موندنې معلومات په ښه توګه ترلاسه کوي.

په افغانستان کې د ښووالی د سکتور د ودې لپاره د یو عصري بوز غلی صنعت ته اړتیا ده

۳. په افغانستان کې د بڼوالی دټولنود جوړښت حالت:

ملي او محلي ټولنې

دافغانستان دمیوه لرونکو ونو د بوزغلیو صنعت له ۲۵۰۰ څخه په ډیرو کوچنیو سطحو د بوزغلیو په روزنکو باندې وېشل شوي دي. دا لوی شمېر په نوموړي سکتور کې د ابتکار په تطبیق او د بوزغلی لرونکو په روزنه کې ستونزې مینځ ته راوړي ، ددې په ځواب کې بوزغلی لرونکو په ټول افغانستان کې د یو ځای کار کولو پروسه پیل کړېده او د محلي بوزغلی لرونکو ټولنې یې جوړې کړې دي. نوموړی ټولنی لومړی په ولسوالیو کې د بوزغلیو لرونکو د گڼ شمېر سره تشکیل شوي دي. اوس په دې ټولنو کې د میوو او مغزبابو د بوزغلیو د روزنکو غړیتوب شامل دی. خو هیله کېږي چې د خصوصي سکتور د ځنګلي او زینتي ونو د بوزغلیو کروني به هم غړیتوب ترلاسه کوي . دا محلي ټولنې (د ۲۰۰۱ په مارچ کې ټولې ۲۲ ټولنې دي) په ملي ټولنو باندې بدلې شوي دي چې دافغان بوزغلی روزونکو د ملي سازمان(ابلمس) په نامه یادېږي. د اېلمس به په افغانستان د بڼوالی د پرمختیا دملي اداره ANHDO غړیتوب ترلاسه کړی دی

دوهم شکل : دافغانستان د بوزغلی روزنکو د ملي سازمان نقشه(پلان)

دافغانستان دبوزغلی روزنکو دملي سازمان (اېلمس) رول په لاندې ډول دی:

- دبوزغلی روزنکو نماینده گي کوي.
- د میوو د تولید په صنعت کې دخصوصي او دولتي دواړو سکتورونو (دولت او مؤسسه) پانگی را جلبوی
- د بوزغلیو د محصولاتو لپاره د تصدیق ورکولو د سستم په کار اچولو کې مرستې.
- د تکنالوژۍ او منابعو په ترلاسه کولو کې د اسانتیاو منځته راوړل. (د مثال په توګه د مورنیو بوټو پاکول، د کوچني تکثیر لابراتوار – دمرکزی زیرمی بوزغلی، هغه ورايتي چې اجازه یې ترلاسه کړي وي)

- د بوزغلی د محصولاتو د مارکیټ اصلاح کول (چې په هغو کې د محصولاتو تولیدوونه ، د بازارموندنې معلومات د تولید پلانونو، د ارزښت د ځنځیر پرمختګ اوداسې نور)
- د دولت په پالسیو باندې اغېزه کول د مثال په ډول ، کورنۍ او بهرنۍ نامناسبې سیالۍ د دروغتیا ساتنې د کنټرول څخه پرته د ونو واردول ، په ټیټو بېو سره د ونو پلورل او داسې نور)

په محلي سطحه د بوزغلی روزنکو د محلي ټولنو رول په لاندې ډول دي.

- په مارکیټ کې د اړتیا سره سم د تولید د لومړیتوب حق معلومول.
- د ګروپي روزنو د تنظیم کولو د اداري او د غړيو د تخنیکي مهارت اصلاح کول.
- د بوزغلي د تصدیق د سیستم تطبیق.
- د مورنۍ ونو د موادو د تولید شریکول.
- د عملیاتي سازمانی روزنیزو اسانتیاو شریکول د مثال په توګه، د پیژنګلوی پانۍ وهلو ماشین ، د دفتر او غونډو خونۍ.
- بازار موندنې ته د لاس رسي د معلوماتو اصلاح.
- ټولنې کولای شي چې یو ځای کاروونکي ترڅو د خپلو غړيو او همدارنګه ټول لرونکو لپاره مسلکي خدمات برابر کړي هغه مسلکي خدمات چې ټولنې یې برابرولی شي، په لاندې ډول دي:
- د پیوندولو /وېشېدو بری خدمتونه.
- د بې په ډیزائن او د ایښودلو په برخه کې لارښوونې.
- د افتو او ناروغیو، دکتۍ، ارزونې او د کنټرول خدمتونه، او د آفت د هر اړخیزه کنټرول لارښوونه کول

د ښووالی د پراختیا پروژې رول

ددې پروژې عمده رول د بوزغلیو د صنعت په پرمختګ کې دادی چې دټولنو د پرمختګ لارښوونه وکړي او هغه منسجم کړي.

د ښووالی د پرمختیایي پروژې داروپایي کمیسیون په مالي مرسته ، د ځینو غیر دولتي مؤسساتو په مرسته د بوزغلی لرونکو د لومړنیو ټولنو د جوړولو لپاره لارښوونې برابرې کړي دي. همدارنګه د پروژې د افغانستان د بوزغلیو روزونکو د ملي سازمان په جوړولو کې هم د ارزښت وړ رول لوبولی دی.

دباغدارۍ پرمختیایي پروژه د ۲۰۰۸ کال تر پایه پورې په هیواد کې د ټولو مهمو میوو او مغزیابو د ونو د ورايتیو(ډولونه) راټولول بشپړ کړيدي . کله چې د را ټول شوو ورايتیو په باره کې پوره معلومات راټول شي نو دباغدارۍ پرمختیایي پروژه به ورايتیو د سپارښتنې سیستم جوړکړي چې ټول لرونکو او صادرونکو ته به د ورايتیو د کیفیت په باره کې سپارښتنې برابرې کړی شي.

د آغاخان ټولنې د باغدارۍ دپرمختیایي پروژې په ملګرتیا د ملي راټولشو ورايتیو څخه د ځینو ورايتیو لپاره د وایرس د ازموینې پروګرام پیل کړي شوی دی. دا به د سپارښت کړای شوو ورايتیو لپاره له وایرس څخه د پاکولو پروګرام پواسطه تعقیب شي. د مورنیو ونو بوزغلیوته د پاکومورنیو زیرمو برابرول په افغانستان کې د میوه لرونکو ونو د بوزغلیو د نوی صنعت بنسټ تشکیلوي.

د بوزغلي لرونکو ټولنه څرنگه رامینځ ته کولای شي

د دوهمې برخې له لوستلو څخه وروسته به راشي:

- دقانوني سازمانونو په مختلفو ډولونو باندې پو هیدل .
- د روزنکو د ټولنو د جوړولو سره د مرستې کولو په منظور په ضروري لومړنیو پړاونو باندې پوهیدل.
- د توسعې په پروسه کې د آسانوونکي په رول پوهیدل

۱. د غړیو د غوښتنې سره سم د ټولنې د مناسب ډول جوړول

په افغانستان کې د سازمانونو مختلف ډولونه موجود دي ، چي په موخو ، قانوني محدودیتواو مقرراتو کې سره جلا دي ، چي په لاندې جدول کې په لنډ ډول روښانه شوي دي.

ټولنیز سازمانونه (ټولنې)	دپانگې اچونې سازمانونه	غیر دولتي سازمانونه
<ul style="list-style-type: none"> • دغیر گټه کوونکي دریځ ټاکنه ده چي د کلتوري ټولنیزو او مسلکي خدمتونو او فعالیتونو له لارې اجراکيږي • د بهرنیو سازمانونو د غړیتوب د هغو سره د یو ځای کیدلو یا له هغو سره د اړیکو د ټینګولو څخه مخنیوی یوازي د ملي سازمانونو په ملاتړ او د پروگرامونو تطبیقول • دشته منیو محدودیت یوازي د معقولو شتمنیو سره • کولا شی چه محدودې منابع لکه حق العضویت او کورني نهادونو څخه تر لاسه کړي. غیرسوداگریزی کړنې . د عاید څخه د مالي معافیت • د رپورټ ور کولو مکلفیت نلري. • د عدلیې په وزارت کې ثبت کیدل. 	<ul style="list-style-type: none"> • د زیرموشرکتونه، ملګرتیا یا شراکت اود یو کاروبار شرکتونه د گټې په منظور د فعالیتونو د اجراکولو د حق درلودل • کولی شي چه په ټولو اقتصادي سکتورونو کې پانګه واچوي . • یوځای او ځانګړي شرکتونه د گټې وټی د کړنو د ترسره کولو حق • کولای شي په ټولو سوداگریز سکتورونو یا برخو کې پانګه اچونه وکړي . • په افغانستان کې د ځینو صادراتي اقلامو معافیت • کولای شي چه گټې و ویشي • د کټو مالیات • د شرکت د انحلال یا له مینځه تللو پر محال شتمني په ونډه لرونکو پوري اړه لري • د سوداګرۍ په وزارت (ایسا) کې ثبت 	<ul style="list-style-type: none"> • نه گټه کوونکي تمایل د کلتوري ټولنیزو او حرفوي خدمتونو له لارې لاس ته راځي • کیدای شي په سوداگریزه کړنو کې د خپلو نه گټه کوونکي مقصدونو کې کتون ولري • کولای شي چه له مقصدونو څخه مالي ملاتړ د کورنیو او بحرنیو منابعو څخه (بلا عوضي مرستې اعاني او داسې نور) • د رپورټ د ورکولو مکلفیت • د غړیو تر مینځ گټې نشي ویشل کیدای • د گټې مالیات نه لري • د غیر دولتي مؤسسو شتمني د انحلال پر محال اداره کوونکي وزارت پوري اړه پیدا کوي • د اقتصاد یا گټې وټی په وزارت کې ثبتول

یادونه: د کوپراتیفونو په هغو مؤسسو کې شامل دي چه دکو پراتیفونو په قانون کې د اوسني قانون څخه د پراخه کاري ساحې په پام کې نیول شوي وي او باید د سوداگریزو بوزغلي لرونکو د ټولنو لپاره په راتلونکي کې په پام کې و نیول شي .

غیر دولتي مؤسسي د یو قانوني اوحقوقي نه د ونو یو ډول دی چه کولای شي هغه پرمختیایي کرنی چې دیوی سوداگریزی حرفوي مؤسسی له خوا تر سره کېږي، پرمخ بوخی . همدارنگه دا ډول مؤسسی د گمرکي محصول څخه د خلاصولو زیات امکانات لري

۲. د ټولنی د غړیو پیژندنه

د ټولنی ممکنه غړي باید وپیژندل شي، اداري غړي یوشان نظرونه او مقصدونه لري . په اوسني وخت کی خینی پروژی ممکن د کرنیزو ټولنو دجوړولو لپاره خینی امتیازونه ور کړي . په داسی حال د داسی مؤسسو جوړول چې گډی موخی و لري، نه د شتو د راټولو لپاره زمینه برابرکړي. د ممکنه غړیو په باب باید خینی اصول په پام کې و نیول شي. دغړیو د هغو کړنو په هکله چی باید پرمختیا و مومي، گډ نظر لري. ټولنی د پر مختللو او مترقي بوزغلی لرونکو له خوا جوړیږي. دغه بوزغلی لرونکي دخپلو نظریاتو د څرگندولو لپاره خای پیدا کوي او د هغوي ودی ته چټکتیا ور بخښي.

۳. د اسانتیاو د برابرولو ونډه

د ترویج د کار کوونکو د زده کړی په برخو کی داسانتیاو برابرونکي دوه اړخیزه ونډه لري . که وغواړو تخنیکي معلومات د بزگرانو په واک کې ور کړو په عین حال کی که وغواړو دبزگرو له تجربو څخه زده کړه وکړو . تر څو د تخنیک د تمرین طریقو ته چی پراختیا ور شوی ده په محلي ساحو کې باید تطبیق کړای شي.

دیوی ټولنی د ټینگښت لپاره زیاتو مرستو ته اړتیا ده. د دغو مر ستو زیاته برخه باید د کرنی د وزارت د محلي ترویجی کارکوونکو او غیر دولتي مؤسسو لخوا برابره شي. دهغو کارکوونکو لپاره چې محلي آسانتیاوي برابروي، په لاندی مواردو کی شاید گټور وي:

- په هغی ساحي باندی تمرکز چې په هغی کی زیات شمیر بوزغلی لرونکي تمرکز ولري .
- کار له یوه گروپ څخه پیل کیږی او وروسته پراختیا مومي، د غړیو د ملاحظې په اساس کیدای شي په یوی سیمه کی له یوه څخه زیاتی ټولنی شتون ولري.
- دسیمی درس او رواج ښه پیژندنه ډیر ارزښت لري اکثره محلي خلک خانگړی ټولنی لري چې هغوی باید و پیژندل شي هغوي دیو کامیاب تولیدونکی ټولنی هسته جوړوي.

۴. د بوزغلی لرونکو دټولنی د ملاتړ رواجلولو خدمتونه :

هغه ترویجی خدمتونه چې داسانتیاو برابرونکی یی برابرولای شي، په لاندی ډول دي:

- د بوزغلی لرونکو لپاره د تخنیک او زده کړی زمینی ، چې دبنوالی د پراختیا له تخنیک او زده کړی مرکزونو سره د اړیکی اړتیاولري .
- په خپل خان متکي ټولنو دجوړولو دمدیریتی او اداري وړتیا لوړول.
- دبوزغلی د محصولاتو د تصدیق د سیستم د رامینځ ته کولو په اړوند مرستې، د بوزغلی د معیارنو دپراختیا او تطبیق څخه ملا تر.
- دمیوه لرونکو ونو دبازار موندنې د زده کړی ملا تر.
- د لاندی فعالیتونو لپاره د خصوصي او عامه ټولنو څخه د مرستو را ټولول:
- تخنیکي زده کړي: په کر نیزو نندارتونو کې گډون ، ساحوي زده کړی او داسي نور.

- لازم معلومات ته لاس رسي لکه: د افغانستان د ښوالی د پراختیايي پروژې له خوا دبازار په هکله معلومات (دبازار تمایل او بیی ، بازار کي موجود فرصتونه، د مقرراتو او حقوقي مسایلو په اړه معلومات ، تخنیکي ابتکارات ، کرنیز معلومات، هوا پیژندنه او داسی نور).

دریم شکل (کشمیري کریم) ۴ (لورا امیورکیا) بوز غلی لرونکو ته باید د زده کړې چاپیریال رامنځ ته شي ، تر څو د تخنیکي تولیداتو موخه تر لاسه شي .

الکترونیکی لارښوونه: که چېرې کمپیوټر او پروجیکټور موجود وي کیدای شي بوز غلی لرونکو ته لاندې پرزنټیشن وړاندې شي . (لاندې کلیک کړي او له ضمیموي سي دي سره خپل دلارښوونی کتاب پرانیزي.

لومړی شمیره پرزنټیشن: دبوز غلی لرونکو د ټولنې

د ټولنې غونډی

د دی برخې په لوستلو سره به تاسو ته د بوز غلی لرونکو دټولنې د جوړولو یا رامینځ ته کولو دناستو او کړنو په هکله لارښوونې وړاندې شي. په یاد ولری چی ستاسی ونډه ددغه پړوسی ساده او آسانه کول دي. موخه داده چی بوز غلی لرونکي وکولای شي له ځان سره مرسته وکړي. ددریځی برخې له مطالعی څخه وروسته به تاسو وکولای شی چه دلاندنیو مواردو په هکله معلومات تر لاسه کړي:

بعد از مطالعه قسمت ۳، خواهید توانست دوره های آموزشی را در مورد موضوعات ذیل تدارک نمایید:

- دیوی ټولنی مینځ ته راوړلو لپاره دلو مرنیو ناستو د آسانولو طریقه
- په افغانستان کینی د ټولنو د رامینځ ته کولو حقوقي شرایط
- دټولنو دکاري پلان دجوړولو طریقه

د ټولنو د غونډو (ناستو) آسانول

لومړی
ناستی (غونډی)

د پیل ټکی: د ټولنو د را منځ ته کولو موخه او پوځایی کار

- موخه
ددغی ناستی څخه موخه د بوز غلی لرونکو سره د ټولنی د مفهوم معلومولوکی مرسته کول دی او په ټولنی کښی د کډ ون گټی دی
- د کار کولو طریقې پټ طرز العملونه:
  ۱. د ټولنی د رامینځ ته کولو موضوع باید مخکی له مخکی د کرنی د وزارت له مسؤلینو سره طرحه شی.
  ۲. غونډو ته بلنه کیدای شی په لومړی سرکی په یو خاص جغرافیایی ساحی کښی محدوده وی
  ۳. بوز غلی لرونکی باید له یوه بل سره مرستی ته وهڅول شی.
- له گډون والو سره باید لاندی موضوع گانی تر خبرواترو لاندی ونیول شی:

د بوز غلی لرونکو ټولنی څه ته وایی ؟

- ټولنی د هغه یوشان حرفوی سکتور له گډون والو (دمیوه لرونکو ونو بوز غلی لرونکی، دخنګلی او زینتی ونو خاوندان هم کولای شی چه گډون وکړی) څخه ده چه په هغه کی هغه اشخاص شامل وی چه یوه موخه او هدف و لری له ټولنی څخه عبارت دی.
- ټولنی عبارت دی له:
  - یوه نه کټه کونکی مؤسسه
  - د سیاسی او مذهبی تړاو څخه پرته
  - پرته د سوداگریز یا انتفاهی فعالیت څخه
- د ټولنی اصول عبارت دی له:
  - حرفوی والی (مسئلی توب): کولای شی له بڼ لرونکو او بزگرانو څخه استازیتوب وکړی.
  - عمومیت: هر هغه څوک یا د ټولنی لرونکو افراد یا موسسی کولای شی چه د ټولنی گډون وال وی چه د ټولنی د گډون شرایط پوره کړي.
  - استازیتوب: د بوز غلیو دروزونکو په باره کی باید وویل شي چه د بوز غلیو هر روزنکی باید خپله نماینده گی وکړي چی خپله رایه او نظر بیان کړي .
  - خپلواکی: ټولنه خپل پرمختیایی منزل، کرنلاره، موخی او د خپلو منابعو برابرول پخپله تعینوي.
  - نه سمون: (د کار او سوداگریزه فعالیت تر منځ) دبزگرانو ټولنی نشی کولای د ټولنی له غړیو سره سوداگریزه چاری تر سره کړي.

- د کرنیزو ټولنو د نډې عبارت دي له:
  - مشاورت: عبارت د ټولنې د اعضاو تر مینځ د اړیکو د هغو عامه گټو، اشیاء او داسې نورو د شریکولو په هکله پریکړې کول چه د ټولنې پریروگرامونو باندې اثر کوي. همدارنگه دولت او غړو تر مینځ د پالیسۍ په جوړولو، د ټولنې د فعالیتو او داسې نورو کی د اړیکې درلودلو څخه عبارت دی.
  - معلومات: په مختلفو معلوماتي سرچینو او د معلوماتو په ډولونو باندې اسانۍ لاس رسی ته ویل کیږي. لکه تکنالوژۍ، اقلیم پیژندنه، د کرنیز بازار پالیسۍ او داسې نور.
  - ملاتړ: دا فعالیت د بوز غلی لرونکو د غړیو سره د هغوی د انفرادي او ټولنیزو اړتیاو او د هغوی د مسلکي کولو په لاره کی د ټولنې د مرستې کولو څخه عبارت دي.

په کرنیزو ټولنو کېنې د گډون گټې

- په کرنیزو ټولنو کی گډون:
- د غړو سره د تکنالوژۍ او لوړو بیو منابعو ته د لاس رسی په هکله مرسته کول
- د هر غړی تخنیکي پوهی ته ښه والی ښیي: هغوی به د بوز غلي د موسمي جنتري فعالیت پر اساس پوهه تر لاسه کړي.
- د غوښتنې د پوره کولو په خاطر د تولید پلان ته ښه والی ښیي: غړی باید د بازار او د کارو بارد فرصتونو په هکله کافی معلوماتو ته لاس رسی ولري.
- د یوه ښه تصدیق شوي سیستم د پلي کولو په پایله کېنې د بوز غلی محصولاتو ته ښه والی وربښي.
- د خصوصي سکتور د غښتلي کولو سره مرسته کوي. چه دا به د خصوصي بوز غلی لرونکو سره د هغوی په مؤثر او گټور کار کی مرسته وکړي او ښه گټه به تر لاسه کړي

ښووه غړی د نډې

- گډون: هر غړی کولای شی چی خپل نظر ولری او تصمیم ونیسی
- مسؤلیت: هر غړی دخپلو شریک کړی شوو مواد و او معلوماتو مسؤل دی.
- ښی اړیکې: هر غړی باید خپل ستراتیژیک معلومات له نورو سره شریک کړي.
- سالمه سیالي: په مشخصو کرنیزو کړنلارو توافق؛ او ددی موافقی له مخی د تولید برابرول (جوړول)

څرنگه کولای شي چه غړی په گډه لاس ته راوړنی ولري؟

- سازماندهی فعالیت های آموزشی
- تطبیق سیستم تصدیق
- اصلاح کوشش های بازاریابی (کوشش در اصطلاح بازاریابی)
- سازمان دهی تقسیم کار در انجمن: ویژگی اعضا، به گونه مثال چون یک قوریه دار پایه مادری
- فراهم آوری خدمات تخصصی به اشخاص ثالث
- کسب یا اصلاح تکنالوژۍ برای همه اعضای انجمن

دویمه غونډه

دبوز غلی لرونکو دټولنی حقوقی چوکاټ

• موخې یا هدفونه

- ددی غونډې په دوران کېنې
- بوز غلی لرونکی باید په افغانستان کېنې په حقوقی شرایطو پوه شی
- مشران باید دغرو څخه وټاکل شي

• کړنلاری

۱. دټولنو په هکله لاندی حقوقی شرایط باید روښانه شی:

۱.۱ لازم اسناد:

□ غوښتنلیک: په دغی ناستی کېنې باید روښانه شی چی په غوښتن لیک کېنې کوم معلومات میشته شوی دي په څلورمه ضمیمه کېنې دنوموړی فورمی بیلگه موجوده ده

□ قانون یا مقررات: د غه سند دټولنی لخوا برابریري چه په هغی کی دعامه فعالیتونو تنظیم منل شوی. مقررات د ټولنی په رسمي قانون بدلیري. چه بیلگه یی په دویمه ضمیمه کېنې موجوده ده. همدا رنگه دافغانستان دبوز غلی لرونکو دملی ټولنی قانون په لومړی ضمیمه کېنې موجوددی.

۲.۱ دټولني دنوم او نشان انتخاب:

۳.۱ دټولنی دتشکیلاتی جوړښت را منځ ته کول

□ عمومی مجموعه: دټولو غړیو په گډون

□ مدیره هیأت: پنځه تنه

- رئیس
- معاون
- اداری کارکوونکی
- ۲ غړی دمالیې د مجلس څخه

□ اجراییوي هییت: ۳ تنه

- خزانہ دار
- گدام دار
- کاتب

شکل ۴: آموزش در مورد شرایط حقوقی انجمن ها –
جلسه مؤسسه ملی قوریه داران افغانستان، ۱۳۸۷
(کریم کشمیری)

۱.۴ د سوداگری په وزارت کېنې د ټولنی ثبت

۲. په ټولنه کی د بوز غلی روزنکی ثبت کول. په ټولنه کی دهر غړی څخه لاندی ارقام با معلومات راټولیري:

۲،۱ بشپړه پته

۲،۲ د تولید په هکله معلومات

- د بوزغلي مساحت په جریب سره
- په جریبونو کې دمیوه لرونکو ونو دتولید اندازه
- په هر جریب کې د ونو شمیر
- اوبوته لاس رسی
- دمیوه لرونکو ونو غوښتنه، ډول، شمیره او داسې نور
- بازار کې فرصتونه
- دتولید شوی ډولونه
- دپیوند شویو ونو شمیره
- دمحصول فعالیت: حاصلات، آفات او معمولی ناروغی اوداسې نور
- پورونو ته لاس رسی

۳-۲ د مشرانو ټاکل: ددغې ناستې په ترڅ کې تاسو له غړیو غواړئ چې هغه کسان چې په ټولنې کې مسؤلیتونه ولري وټاکي

جلسه سوم

درسمی ټولنې مینځ ته راوړل

• موخه:

په دریمې غونډې کې فرض کړو چې د لاس ته راوړنو پر مختګ رضایت ښونکي دی هرډله باید د خپل سازمانی هویت: نوم، نښان او تشکیلاتی چارې منظم کړي. ډله باید په خپلو بنیادی سازمانی اصولو چې د ټولنې کړنې اداره کړي، هوکړه وکړي.

شکل ۵: انتخاب مقاسات در جلسه افتتاحیه ننگرهار، ۱۳۸۷ (ستون رایت)

• کړنلاره

۱. پوه او استعداد لرونکو غړیو ته د اساسنامې قانون د مسودې مرور.
۲. د ټولنې لپاره د نوم او نښان ټاکل.
۳. د ټولنې دکمیټې دهغو غړیو او د دفترې آمرینو ټاکل چې نومونه یې د ټولنې په ثبتولو کې لیکل کيږي.
۴. د دفترې مشرانو د دندو ټاکل او روښانه کول.
۵. د ټولنې د ثبت په شرایطو کتنه

د ټولنې د ثبتولو کنټرول:

- ☐ د ثبت دفتر: د سوداګرۍ وزارت.
- ☐ د غوښتنلیک فورم.
- ☐ د مدیره هیأت پیژندنه
- ☐ د فرعي قوانینو او اساسنامې پراختیا
- ☐ په نوم او نښان باندې هوکړه

راتلونکي غونډی

د ټولنې کارې پلان او وروسته د بوز غلي لرونکو سره مرسته

د بوز غلي روزنکو د ټولنې د ثبت کيد و څخه سم لاسي وروسته بيا هم پخپله دکارونو پر مخ بيولو او خپلو غړو ته د خدماتو د برابرولو لپاره مرستې ته اړتيا لري

• کرنلاره

۱. د ثبتولو لپاره د دوامداره مرستې برابرول

۲. د ټولنې د حقوقي مشاور له مشورې وروسته د ټولنې د قانون دوروستې مسودې برابرول.

۳. يو کارې پلان او اضافي فعاليتونه معرفي کول

کارې پلان بايد د ټولنې د مامورينو له خوا برابر او د بحث او منظوري لپاره د ټولنې د غړيو په واک کښې ورکړل شي

کارې پلان بايد دلاندې موارد و درلودونکي وي:

۱-۳: ځانگړي گډ کار او برنامې چې د ټولنې له خوا يې نوښت وشي. بيلگې يې دلاندې مواردو څخه عبارت دي:

شکل ۶: قوريه داران ورايتي ها را در مرکز انكشاف باغداری كابل انتخاب ميكنند، ۱۳۸۸ (ادی ورنون)

- دنبله بوتوتوليد
- د مورنيو نباتاتو توليد
- بازار موندنه او حوصله ډبرونه
- د توليد پلانگزارې او هم غړي
- اخيستونکو ته د خدمتونو وده او پراختيا لکه:
  - د پيوند ولو خدمتونه
  - دين طرح او نقشه
  - د بنا څه بري پريکونو خدمتونه
  - دين د تنظيمولو خدمتونه او
  - دنارو غيو هر اړخيزه مخنيوي
  - په نباتاتو کښې دگرده افشاني خدمتونه

د بوز غلي لرونکو د ټولنې حقوقي جوړښت د نه گټه کوونکي موسسې په ډول اخيستونکو ته د خدمتونو دوراندي کولو لپاره مناسبه نه ده . دا خدمتونه کيدای شي دانفرادي اشخاصو له خوا وړاندې شي او يا علاقه لرونکي اشخاص کولای شي دهغو خدمتونو دوراندي کولو لپاره پر يو کوپراتيف په گډه غور و کړي

۳، ۲ د غږیو دکاري وړتيا لوړول

په کاري پلان باندې دپوهیدلو لپاره باید د بوزغلي لرونکو ته زده کړه ورکړی شي. په لاندې چارټ کې د زده کړې (درسونه) هغه گڼي چې په دې لارښود کې ځای کړای شوی ده، ښودل شوي دي.

پوهنیزه درسونه (برخه) پوهنیزه برخه

اصلاح شوو معیاري بوزغلیو پراختیا او تطبیق	۱ مجموعه
د اصلاح شوو بوزغلیو لرونکو تنظیم، د افغانستان د بوزغلي لرونکو ملي ټولنه، د بوزغلي لرونکو ټولنې	لومړی لارښود
• د بوزغليو د پراختیا لپاره د بوزغليو په برخه کې تخصص	دمیوه لرونکو ونو د بوزغليو صنعت
• د افغانستان د بوزغليو لرونکو د ملي سازمان لپاره د مورنیو ونو د بوزغليو د تصدیق طرح	
• د بوزغليو د تولید د تخنیک په هکله غړو ته زده کړې ورکړه	دوهم لارښود
	دمورنی ونو بوزغلي
• د افغانستان د بوزغليو لرونکو د ملي سازمان لپاره د تولیدي بوزغليو د تصدیق طرح	دریم لارښود
	دمیوه نیوونکو ونو د بوزغلي تولید

د اصلاح شوو ښوونو اداره (تنظیم)

• د ښوونو طرح (پلان) او کښینول	دویمه مجموعه
• د میوه نیوونکو ونو تربیه او ښاخه بری	د ښوونو (اداري) لارښود
• ناروغیو او آفتونو پیژندل، اداره او مخنیوي	
• د گرده آفشاني (القاح) لارښوونې	

۳، ۳ د تصدیق طرحه

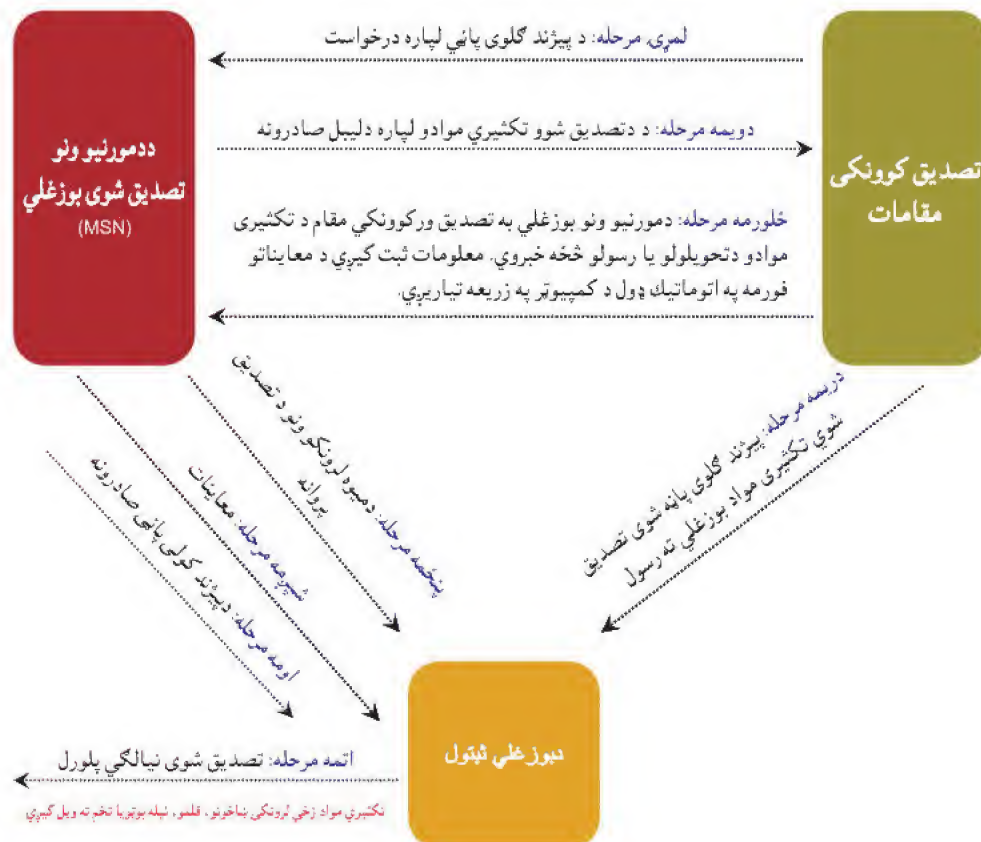
د بوزغلي لرونکو ټولنې د افغانستان د بوزغلي لرونکو په ملي سازمان کې په عادي ډول دگډون مستحق دي. په دې صورت کې باید د بوزغلي لرونکو ټولنې د بوزغلي لرونکو د افغانستان د بوزغلي لرونکو د ملي ټولنې تصدیق شوي مواد د تولید لپاره له ځانه سره ولري. (پنځم عکس ته مراجعه وکړی) په دې ټوله پروسه کې ستاسو مرسته ډیره اساسي او اړینه ده. د تصدیق سیستم په لاندې اصولو ولاړدی (د افغانستان د بوزغلي لرونکو ملي سازمان د میوه لرونکوونو د تصدیق د طرحې پروسه په دریمه ضمیمه کې په مکمل ډول وړاندې شوی ده)

• د افغانستان میوه لرونکوونو د بوزغلي لرونکو د ملي ټولنې د تصدیق طرحې (طرحه) موخه په سوداگریز ډول میوه تولیدونکو لپاره د تصدیق شوو او د نوعی (ډول یا نسل) د نمونې سره سم د میوه لرونکو ونو د نیالگيو برابرول دي چې د هغوی صحت او قوت د افغانستان د بوزغلي لرونکو د ملي ټولنې له خوا تصدیق شوی.

• یو تولیدی بوزغلي چې غواړي تصدیق شوی میوه لرونکی نیالگي تولید کړی باید له هغه پیوندی لرگيو څخه گټه واخلي چې دیو ثبت شوي مورنی ونې د بوزغلي له خوا تصدیق شوی وی دا باید یوه سوداگریز بوزغلي وي چې د میوه لرونکو ونو د ښه کیفیت لرونکي تکثیری موادو: د پیوندی موادو، قلمو او پیوند په هکله ښه تخصص لری.

• دمورنی ونو تکثیری مواد، پیوند او قلمی باید یو رسمي پیژندگلوی پانه اود اعتماد وړ نور اسناد د موادو او د مورنیو ونو د بوزغلي په هکله د ضروري معلوماتو سره ولري د ا د

- اعتماد سند کیدای شي چې یوسوداگریز بیجک یا د بسته بندۍ او تحویلي سند وي.
- هغه بوتی چې د تصدیق شوو مورنیو ونو د موادو څخه تولیدیږي باید د تصدیق د طرحی د مشخصو معیارونو لاندی (مطابق) چی (دویم لارښود: د مورنی ونو د بوز غلی لارښود او دریم لارښود: د میوه لرونکو ونو د تولید په لارښود کی واضح شوي دي) وروزل شی.
- دودی د فصل په ترڅ کینی، نیالگی (فصل) لږ ترلږه یو ځل پلټل کیږي. دا پلټنی به په نورمال ډول د لابراتوارونو د اسانتیاو د نه موجودیت له کبله دسترگو په واسطه کتل (معاینه) کیږي
- دپلټنی هدایات یا لارښوونی باید په دقیق ډول څرنگه چی توضیح شوی دی، رعایت شی: تصدیقونه، علایم، لیبلونه او د مطالعی لازم اسناد باید ولري.
- ټول اړونده معلومات باید ثبت او وساتل شی
- که چیری په یو یا ډیرو کتنوکی وموندل شی یا څرگند شی چی د تصدیق لپاره وارد شوی مواد ټول لازم شرایط پوره کوي نو یو شمیره لرونکی تصدیق به صادریږي او دغه تصدیق نامه به د اعتبار له یوی ځانگړی مودی څخه برخه منډ وی .

دبازار موندنې اواداري (مدیریت) لارښود

برابرونکی ګریګ کولم

دغه برخه دافغانستان د بوزغلي لرونکو د ملي ټولنې يا سازمان او د هغې دغريو دگنې اخيستنې لپاره برابره شويده. دا لارښود د دواړو موخو "دغريو لنډ مهاله گټې او د افغانستان دبوزغلي لرونکو د ملي سازمان اوږد محاله" پراختيا لپاره دي. اروپايي کميسون، چې دافغانستان دبنوالی پراختيايي پروژې لپاره مرستې کوي، په پام کېنې لري يوه تعقيبې پروژې په لاره واچوي چې د بنوالی د پرمختيايي پروژې څخه په ابتدايي کارونو کې ملاتړوکړي تر څو دافغانستان د بوزغلي لرونکو ملي سازمان په يو خپل خان متکي، دوام لرونکي مؤسسي په ډول خپلو فعاليتونو ته پراختيا ورکړي.

د بازار موندنې دا برخه د افغانستان د بوزغلي روزنکو د ملي سازمان د گټې اخستنې لپاره برابره شويده ترڅو په ټول افغانستان کې د ميوه لرونکو ونو د بوزغلي د صنعت لپاره د يوملي مرسته کوونکي نهاد په حيث؛ د خايي بوزغلي روزنکو ټولنو او د انفرادي اعضاو په واسطه کار وکړي. داسې په نظر کې نيول شوي دي چې هغه پروژې د باغدارۍ د پرمختيايي پروژې لخوا تعقيبېږي د هرې خايي بوزغلي روزنکې ټولنې لپاره به د يوه تخنيکي مامور په گومارلوسره تخنيکي ملاتړ (مرسته) برابر کړي. د دې تخنيکي مامورينو د دندو څخه يوه دنده ددې لارښود څخه گټه اخيسته ده تر څو د بوزغلي روزونکې لپار د بازار موندنې ښې او سمې لارې چارې تر لاس لاندې ونيول شي. په راتلونکې کېنې به د اصلاح شوو ميوه نيوونکو ونو او نورو تکثيري موادو توليد چې د کفيت د معيارونو سره يې ټينگ تړاو د ښه فعاليت او په نتيجه کې يو قانوني معيار ته اړکيدل دي، ورکړل شوی دی. معيارونه، ثبت او د تصديق نور طرز العملونه به يې د بنوالی د پرمختيايي پروژې په نورو خپرونو کې بيان کړي شي.

۱.بازار موندنه څه ته وايي؟

بازار موندنه هغې پروسې ته ويل کېږي چې په هغه کې هغه څه معلومول دي چې ستاسو پيرودونکي يې غواړي او بيا هغه څه چې دوی يې غواړي په يوه گټه (فايده) يې هغوی ته برابروي.

خرڅلاو د بازار موندنې يواځې وروستۍ برخه ده؛ او ددې معلومول چې اخيستونکي څه غواړي يا اړتيا لري دبازار موندنې يوه بله عمده برخه ده. خرڅ لاو عبارت د اخيستونکو دتوليد شويو موادو لپاره دهڅولو څخه دی، که چيرې داسې داسې مواد توليد کړي چې اخيستونکي ورته اړتيا لري اوخرڅلاو يې ډير آسانه دی.

دبوزغلي لرونکو لپاره له هر توليد د پيل څخه مخکې هغه معلومات چې اخيستونکي ته اړتيا لري ډير اړين او معقول دي. که چيرې بوزغلي لرونکي دا معلوم نه کړي چې پيرودونکي څه ته اړتيا لري، ممکن داسې بوټي يا نيا لگۍ توليد کړي چې اخيستونکي يې نه غواړي او حاضر نه وي دهغوی لپاره پيسې ورکړي.

د خرڅلاو لپاره د ونو د توليد پروسه کيدای شي ۲ کالو ته اړتيا ولري، او دا ممکنه نه ده چې دتوليد دپروسې په جريان کېنې ياله مودې وړاندې څه ته تغير ورکړو له همدې کبله دوه کاله دمخه بايد خپل توليد د خرڅلاو د توقع مطابق بايد په سم ډول پلان کړي. چې د پلانگزارۍ مراحل ددې لارښود ونوپه مجموعو کېنې بيان شوی دی. بنوالان هغه خلک دي چې ونې له بوزغلي لرونکو څخه اخلي او په خپلو بڼونو کېنې د خرڅلاو لپاره کړي، هم بايد دخپلو پيرودونکو په اړه فکر وکړي. ونې او انگور چې باغداران يې کېننوي کيدای شي چې توليد شوی محصولات ممکن کابل او يا نورو صادراتي بازارونو ته وليږل شي. دغه محصولات ممکن تازه، يا د پروسس لپاره او يا هم په وچ ډل بازار ته وړاندې شي. که چيرې د ميوه توليدونکو غوښتنه تغيرومومي، بازار تغيروکړي او يا يو ډول ميوه د اړتيا څخه ډيره توليد شي، نو د بنوال غوښتنې هم تغيرکوي بوزغلي لرونکي بايد

وېو هیږی چې ونې په کوم وخت کې تر استفادې لاندې نیول کېږي ځکه بڼوال اکثراً په دې هکله له بوزغلي لرونکو څخه مشورې اخلي چې کومه ورايټي وکړي.

په افغانستان کېنې، د ۲۵۰۰ څخه ډیر بوزغلي لرونکي د ۲۲ بوزغلیو لرونکو ټولنو سره شتون لري. که چېرې هر بوزغلي لرونکي و غواړي خپل کارو بار ته پراختیا ورکړي نو له اندازې څخه ډیرې ونې به تولید شي. هر بوزغلي لرونکي باید د بازار او د ونو د تولید د پیروالي په هکله تر ممکنه حده ښه معلومات او فکر ولري او دا هله ممکن کېږي چې د بوزغلي لرونکو ملي ټولنې او نورې محلي ټولنې له انفرادي بوزغلي لرونکو سر مرسته وکړي چې خپل د بازار موندنې او تولید فعالیتونه مخکې له مخکې پلان کړي.

بوزغلي لرونکي د ونو په تولید او خرڅلاو لاس پورې کوي له همدې کبله هغوی په ټولنیز ډول د بڼوالۍ په برخه کې پوره او پاڅه متخصصین دي او د بڼو د طرح کولو او نورو تخنیکي اړخونو او بازار موندنې په هکله له هغوی سره صلاح مشورې تر سره کوي ممکن دغه مشورې د بڼو د کښینولو د قراردادي په توګه او یا هم د درملو شیندلو د قرار دادي په ډول تر سره شي چې دا د عاید د ترلاسه کولو زمینه برابروي.

دهغه څه تولید چې اخیستونکي یې غواړي

دا په یاد لرل ډیر مهم دي چې په ډیرو حالاتو کې اوس محال په افغانستان کېنې څوک د میوو د خرڅ لاو او بازار موندنې په هکله پوره معلومات نه لري اکثراً بوزغلي لرونکي د میوه لرونکو ونو د ډولونو، یا بازار موندنې په اړه ډیر پوره معلومات نه لري. د مثال په توګه هغه زردآلو چې باید په تازه شکل تری ګټه واخیستل شي له هغو څخه چې د وچیدو لپاره ښه دي، توپیر لري. دیو فصل یا میوې لکه د شفتالو په اړه بڼوال د ډیرو ورايټي ګانو په اړه معلوماتو ته اړده تر څو وکولای شي په مناسب وخت کېنې یې راټول او د خرڅلاو بازار ته یې وړاندې کړي. د بادامو په شان میوو لپاره، دا اړینه ده چې بڼوالان لږ تر لږه دوه ډوله بادام یو ځای وکړي تر څو یو بل د ګرده افشاني زمینه را منځ ته شي. همدا رنگه آلو او زرد آلو هم باید له یوې څخه ډیرو ورايټي ګانې یو ځای وکړل شي که نه له دې پرته به بڼوال هیڅ ډول میوه (حاصل) تر لاسه نکړي. بڼوال باید د دې وړتیا پیدا کړي چې د ورايټي ګانو دا ترکیب برابر کړي او د اړتیا په اړه یې مشورې ورکړي

د لارښود په دې ګڼه کېنې د دغو ورايټي ګانو د روزنې په اړه معلومات نه دي ورکړل شوي. د ورايټي ګانو په اړه به معلومات په نورو لارښودونو کې ورکړي شي. په افغانستان کېنې د میوو او مغز بابو ورايټي ګانې هومره نه دي آزمایښت شوي. د بڼوالۍ د پراختیای پروژې په هیواد کې د موجودو ټولو ورايټي ګانو ډولونه د بڼوالۍ د پراختیا پروژې په شپږو مرکزونو کې کرلي دي. په دغو مرکزونو کېنې د میوو د مختلفو ډولونو په اړه د معلوماتو پیدا کولو کار جریان لري او دوی د هغو معلوماتو په اړه چې دوی حاصل کړي دي په منظم ډول د مزرعې نمایشی ورځې جوړوي. بوزغلي لرونکي باید په دغو د مزرعې نمایشی ورځو کېنې ګډون وکړي تر څو د بڼوالۍ له هغو یوشان معلوماتو څخه ګټه واخلي چې بڼوالانو پیدا کړي دي. ممکن بڼوال معلومات ورکړي چې کومې ورايټي ګانې باید وروزل شي پس هغوی به بوزغلي لرونکو ته د دې ډول ونو دروزنو فرمایش ورکړي.

د بوزغلي لرونکو لپاره پلان جوړول

لکه څرنگه چې مخکې روښانه شوي ده چې اکثره ونې د حاصل ورکولو لپاره د ۲ کلونو دوران ته اړتیا لري. په دې دوه کلنې دورې کې په بستر کې د نېله بوټو د استراحت دوره او یا ونې چې د نېله بوټو لپاره تخم تولیدوي، یا د مورنیو ونو د تولید لپارکرل کېږي، نه حسابېږي. هغه موده چې د تصدیق شویو پیوندی ونو څخه د پیوند د راټولولو څخه وروسته بوزغلي لرونکو ته سپارل کېږي د بڼوالۍ د پراختیا د پروژې له خوا پینځه کاله په نظر کېنې ورته نیول شوي دي.

که چیرې مونږ د مختلفو فعالیتونو په هکله چې د بوزغلي لرونکو په واسطه سرته رسېږي، او څومره مخکې هغوی پلانونه لري، باندې فکر وکړو، مونږ ته دا څرگندېږي چې اکثره فعالیتونه باید د پنځواو یا له هغې څخه د ډېرو راتلونکو کلونو لپاره پلان شي، مګر ځینې نور فعالیتونه له یوه کال څخه د لږې مودې پلان ته اړتیا لري. په راتلونکو فصلونو یا مبحثونو کې به د پلان جوړونې په مختلفو ډولونو چې اړتیا ورته لیدل کېږي، بحث وشي.

که چیرې یو بوزغلي لرونکی یا د بوزغلي لرونکو ټولنې وغواړي یو نوی ډول منډ یا شفتالو وارد کړي دهغه عادي دوران په لاندې ډول دی:

د اول کال په نیمایي: نیله بوټي باندې د مورنۍ ونې د تولید لپاره د پیوند راوړل او پیوندول

د ۲ کال پیل: د ونې پریکول

د ۳ کال پیل: په بوزغلي کېنې د مورنیو ونو کېښول

د ۴ کال په نیمایي: د مورنۍ ونې څخه د پیوند اخیستل او په نیله بوټي باندې دهغه پیوند

د ۵ کال پیل: قطع درخت بلند تر از قسمت پیوند

د ۶ کال پیل: د تصدیق شوی ونې ایستل او خرڅول

د یونۍ وراثتي د پیوند دراورلو او دهغې د پیوندولو او ددی وراثتي د خرڅلاو پورې موده تقریباً څلور نیم کاله ده. دا چې دغه وراثتي د نورو څخه ښه ده یا نه ده، ممکن د آزمایش نورو ډیرو پنځو کالو ته اړتیا ولري.

د پلانګذاري ټول ډولونه کولای شو په اوږد محاله، مینځ محاله او یا لنډ محاله پلانو ووېشو. د بوزغلي لرونکو لپاره د اوږدې مودې پلان د نوو مورنیو ونو په راوړلو سره د نوو انواعو په معرفي کولو پورې تړاو لري. اوږد محاله پلانونه یا استراتیژیک پلان مونږ کولای شو د ۲ کلن یا ډیروکلن راتلونکي پلان په نوم ونوموو.

د پلان گذاري معمول ډول چې مونږ یې د بوزغلي لرونکو لپاره فکر کوو، تولیدي پلان دی چې معمولاً د ۲ کلونو په بنسټ تر سره کیږي. کولای شو دا ډول پلان گذاري ته "مینځ محاله پلان" ووايو. او مونږ کولای شو چې ووايو چې دا د هغو پلانونو سره تړاو لري چې په راتلونکي ۱ تر ۲ کال پورې پلان شوی وي.

او البته په هغه کېنې نور کوچني پلانونه لکه د پیوند پلان او نهالونو د ایستلو پلان ځای کړای شي. مګر دا د بازار موندنې په اړه چې غواړو په دغه لارښود کتاب کېنې یې بیان کړو اړه نه لري.

ډیو کلنو یا دهغه څخه ډلرو پلانونو لپاره مونږ د "لنډ مهاله پلانګزاري" یا د یوکلني پلان نوم ورکولی شو. البته په هغه کېنې به نور کوچني لنډ مهاله پلانونه لکه د پیوند پلان، کیښلولو او یا د ونو د ایستلو پلانونه ځای کړای شي. مګر په حقیقت کې د بازار موندنې د مفهوم په اړه چې مونږ یې غواړو په دی لارښود کېنې یې بیان کړو، اړه نه لري.

۱.۲ د بوزغلي لرونکو لپاره د کرنلاري (ستراتیژیک) پلان گذاري

د ښوالۍ پرمختیايي پروژې د بوزغلي لرونکو څخه "هرکله چې هغوی د بوزغلي لرونکو د ټولنو غونډې چې د مورنیو ونو د کلونو د انتخابولو لپاره کوي"، مخکې له مخکې غوښتنې دي چې هغوی باید دخپلو اوږد مهاله اهدافو په اړه فکر وکړي. دغه مورنۍ ونې به د ټولنو غرو ته د پیوند لپاره زخه

لرونکي ښاخونه د راتلونکو پنځو کلونو په ترڅ کېنې چمتو کړي. همدا ډول هغه کلونونه چې د بوزغلي لرونکو د ټولنوله خوا نه وی غوره شوي، د څو کلونو لپاره به په لاس کېنې نه وي. په داسې حال کې چې د ښوالۍ د پراختیا پروژه د کلونو د ټولنو په هکله په نورو ګڼوکلنې تر لاس لاندې لري طمع نکیږي چې نوري ډیرې سپارښتنې او توضیحات په نژدې راتلونکي کېنې تر لاسه شي.

په داسې حال کې چې د ښوالی د پراختیا پروژې نورې وراپټې گانې اوکلونونه د ملي راتلونې په پلان کې نیولې دي. داسې طمع نکیږي چې نورې ډیرې سپارښتنې او توضیحات به مخکې ۳ څخه تر ۵ کالو د نتیجې څخه تر لاسه شي. څرنگه چې مونږ دا وینو چې د نوو مورنیو ونو جوړول اوبیا له دغو مورنیوونو څخه د تصدیق شویو ونو تولید څلور کاله وخت ته اړتیا لري. په دې توګه مونږ ویلای شو چې د بوز غلی لرونکو ټولنې په ۲۰۰۸ میلادی (۱۳۸۷ هجری، شمسی) دکلونونو د راتلولو په واسطه وراپټې گانې او کلون برابرې کړي چې په راتلونکو لسو کلونو ۲۰۱۸ م (۱۳۹۷ ه. ش) کې به په ټول افغانستان کې وکړل شي.

د ښوالی د پراختیا پروژه دټولو بوز غلي روزنکو سره دهغوی د محلي ټولنو او دافغانستان د بوز غلي لرونکو د ملي سازمان له لارې مرستې کوي. دغه پروژه د ونو د ډولونو دازماینست اود نوو وراپټې گانو د معرفي کولو لپاره یو اوږد محاله پروګرام لري. د اپروژې به دافغانستان د بوز غلي لرونکو له ملي سازمان او نورو مؤسسوسره دازماینست د معیارونو د برابرولو لپاره کار وکړي. با لآخره د افغانستان د بوز غلي لرونکو د ملي سازمان د نوو ډولونو د ازماینست او معرفي کولو د معیارونو لپاره باید د اړتیا وړ لارښوونې برابرې کړي تر څو د بوز غلي لرونکو لپاره ښې وراپټې گانې موجودې وي چې هغوی یې تکثیر او وپلوري.

یو بل د اصلاح شوو نیله بوټو د معرفي کولو د بازار موندنې اوږد مهاله پلان ته اړتیا ده د وایروسونو د ازماینست او د وایروسونو څخه د ازادو کرنیزو موادو معرفي کول او پراختیا هم یو بله د اوږدې مودې هڅه او کوشش دی.

د ښوالی پراختیاي پروژه له بوز غلي لرونکو سره مرسته کوي چې په تدریجي ډول د تصدیق یو سیستم معرفي کړي. د تصدیق معیارونه به نور وځایونو کې تر بحث لاندې ونيول شي. دا واضح ده چې د تصدیق شویو ونو تولید ډیرې بودیجې ته اړتیا لري. نو لازمه ده چې تصدیق شوی ونې په لوړه بیه خرڅې شي تر څو نور لګښتونه تامین کړي. د بازار موندنې د یوې برخې تعریف عبارت دی دهغه څه د تولید څخه چې اخیستونکي یې غواړي یوه اندازه گټه وکړي.

۲.۲ د بوز غلي لرونکو لپاره مینځ محاله پلانګذاري

مینځ محاله پلان گذاري چې د هغو بوز غلي لرونکو د تولید د دوران لپاره تیارېږي چې پېوند شوي نیالګي تولیدوي، چې په اوسني وخت کې د میوه نیوونکو ونو د بوز غلي تولید یوه تر ټولو لویه برخه ده.

اوس محال، د نیالګیو تولید پرته له کوم صصح فرمایش څخه تر سره کېږي. په داسې حال کې چې موخه باید د حالاتو په ښه کولو سره د نیالګیو د تولید د وختي فرمایش مطابق برابر کړی شي. د ډیرو بوز غلي لرونکي لپاره د لږو معلوماتو په برابرولو سره چې څومره ونې کیږي د ونود تولید پر دوران پیل کوي. اوس محال هر بوز غلي لرونکي په خپل سر په بوز غلي کې د نیالګیو پر تولید چې څومره تولید ولای شي، پریکړه کوي. په داسې حال کې چې محلي ټولنې باید د ټولنود ټولو غړو لپاره ټول پروګرام څرګند او په اړه یې خبرې اترې وکړي او هغوی ته معلومات ورکړي، او د افغانستان د بوز غلي لرونکو ملي ټولنه باید د دغو معلوماتو په اړه غور وکړي.

د افغانستان د بوز غلي لرونکو ملي سازمان د عمده کارونو څخه چې کولای شي د ونو د پلورلو او د راتلونکي کال لپاره د ونو د تولید د یومعقول شمیرد معلوماتو په اړه معلومات برابرول دي. دا معلومات کیدای شي دا ډول وي چې تیر کال د زردالو بازارونه ډیر ښه وو او سړ کال هم ممکن د زردالو د ونو لپاره غوښتنه ډیره وي، یا دا چې په راتلونکي کې د ښونو د کښینولو یوه لویه پروژه په نظر کې ده چې د نیالګیو د تولید او کښینولو سره سره به پلورل هم و هڅوي. هغه څه چې مونږ یې د افغانستان د بوز غلي لرونکو د ملي سازمان څخه توقع لرو دا یو پیغام دی چې باید د زردالو ۴ په سلوکي او د بادامو ۶ په سلوکي وده باید پلان شي، یا هم دا ډول نور معلومات برابرول دي.

د ونو د ټول شمیر په اړه دا عمومي معلومات د نیله بوټو د تخم د کولو په وخت کې گټور دي. دا وخت هر کال د قوس (نومبر) میاشت ده. بله لویه پریکړه د پېوند په وخت کې هرکله چې ډولونه تعینېږي، نیول کېږي. په پلانګذاري کې دا باید په یاد ولرل شي چې ټول تخم ممکن شین نشي؛ ټول وده کوونکي نیالګي به ښه لویوالی (اندازه) و نه لري، پس ځینی باید له دوی څخه رنګي شي؛ چې

ټول پېوندونه چې پېوند شوي دي وېه نه لگېږي او همدا رنگه د سرونو د پریکولوڅخه وروسته په لومړي کی ضایعات هم وي.

ډیر تولیدی پلانونه به د دوو کلونو د دوران لپاره تیارېږي، داسی گنل کېږي چی د ټولو مورنیو ونو څخه پېوندي ځانگي لاس ته راځي. د ا د ټولنی دنده ده چی دا یقیني کړي چی د بوزغلیو د ټولنی دهر غړي لپاره دهر کلون څخه کافي زخی موجودی دي، پس ټولنه به د مورنیو ونو د بوزغلیو دپلان جوړولو لپاره معلوماتو راټولولو ته اړتیا لري.

۳.۲. د بوزغلی لرونکو لپاره لنډ محاله پلانگذاری

مونږ لنډ مهاله پلان یواځی دیوه کال لپاره په پام کېنی نیولای دی، پس لنډ محاله پلان د یو کلن پلان څخه عبارت دی. بلکه د کاروبار (کسب) مختلف اړخونه خپلو پلانونو ته لکه دتولید پلانونه، دکلنی بودیجی پلانونه او داسی نور کلني پلانونه د بازار موندنی سره تړاو لري چی دکلني لوړوالي د پلان په نامه یادېږي.

په هم دی ډول استراتیژیک پلان، یا اوږد محاله پلان، اومینځ محاله پلانونه اود نورو تر سره شوو پلانونو مقدار ښایی د کوچنیو محلی ټولنوپه سطح ډیر لږ وی. اکثره د لوړوالي هڅی به د بوزغلی لرونکو دځایی ټولنو په سطحه، یا په ملي سطحه به د افغانستان د بوزغلي لرونکو د ملي سازمان سره یوځای تر سره کېږي.

په یو کلن ارتقایي پلان کی لاندی ځینی او یا ټول عناصر شامل کړی شوی دي:

- معلوماتی پانی، کتلاکونه او پوسترونه.
- کرنیز نندارتون او داسی نور نندارتونونه
- په آزمایشی مرکزونو یا د بوزغلی لرونکو په ځمکو کېنی نمایشی ورځی (ساحوی ورځی)
- عامه اړیکي، خبرونه، مره کسي، او هم دا ډول له میډیا (رسانیو) لپاره
- په رادیو، تلویزیون او ورځپاڼو کېنی اشتها رونه
- لاسی معلوماتی پانی (جنتری، د حاصل یا فصل پلانونکي، کمپسونه، پیالی، قلمونه او داسی نور
- د ونو لیبلونه

ځینی دغه مختلف عناصر به له یوه بل سره گډ وي. معلوماتی پانی او کتلاکونه باید په کرنیزو نندارتونو اونورو عامه واقعاتو کېنی په وخت برابر شی.

باید ددی کړنو څخه هر یو ډیر د مخه اوپه واضح توگه وسنجول شی. دمثال په ډول که چیری تا سو وغواړی چې دیوی میوی عکس ولری باید دا تصویر هغه محال برابر کړی چی نوموړی میوه موجوده وی. که وغواړو میوه لرونکی ونه د نندارتون په وخت کېنی په گل لوبنی کېنی ولرو باید په ژمی کېنی ونه په گل لوبنی کی کېنوو هر فعالیت باید د یو ځانگړی اوریدونکي دتوجه لپاره وی او دلگښتونود صحح خواب لپاره کافی توضیح ورکړی. کرنیز نندارتون به زرگونه کتونکی چی

شکل ۸: نمایش زراعتی کابل، ۱۳۸۸
(لورا امبورگیا)

ښایی د بن د جوړولو لپاره هیڅ ځمکه ونلری ځان ته جلب کړي. هغوی به هیڅ کله اخیستونکی نه وی نو ځکه دهغوی د ایسته اچولو لپاره د معلوماتی پاڼو ډیر چاپ ته هیڅ راز اړتیا نشته.

دتبلیغاتو او اشتهاراتو لگښت باید وسنجول شی. ورځپانی، رادیو او تلویزیون، تل دجالبوخپرونو او تعلیمی پروگرامونو دجوړلو لپاره هڅه کوی. کیدای شی چې دڅېړنو دموضوعاتو په حیث ډیر معلومات برابر کړو چی پایلی یی وریا دي.

۳. د بازار ونډه

د بازار د ونډې اساسي مفکوره داده چې دلته په بازار کې مختلف پيرو د ونکې موجود دي چه مختلفو توليداتو ته اړتيا لري. دا څرگنده ده چې يو د بادامو روزنکې د بادامو ونې غواړي، او د شفتالو روزنکې د شفتالو ونو ته اړتيا لري مگر دا د بازار د ویش معنی نه ده.

په افغانستان کې به د بازار عمده ونډې لرونکې مؤسساتي پيرونکي وي لکه د مرسته کوونکو تمویلونکي پروژې، سوداگریز بن روزنکي او هغه خلک یا پيرونکي چې يو يا څو ونې د خپل کوچني کورني باغ لپاره غواړي.

په افغانستان کېنې د میوه لرونکو ونو د یو عصري بازار د پراختیا لپاره ډیر وختي دی چې د بازار په اړتیا پوه شو تر څو وکولای شو دهغوي اړتیا وې په گوته کړو او د بازار عمده ونډې وویشو او ووايو چه څرنګه هغوی دا حاصلولی شي. په همدې حال کېنې ځینې نور نظریات وړاندې کيږي چې بوز غلی لرونکې وکولای شي په هغوی فکر وکړي.

۳. ۱ دېنارې بنونو ونډه:

• په پای کېنې باید د ټولو میوو او مغزبابو ټولونو چې خرڅیږي باید له تصدیق شویو ونو څخه چه معنی یې دهغوی لپیل لرل دي، تر لاسه شي. د کورني پيرونکي لپاره، دا لپیلونه یا نور اضافي بسته بندۍ کول، د ونې د ډول او دهغوی د ودې د څرنګوالي په هکله معلومات ورکوي او د میوې یو رنګه عکس هم علاوه کولی شو هغه ټولونه چې خرڅیږي که چرې ممکنه وي باید په خپله ګرده القاح کیدونکې وي. همدا رنګه کیدای شي په یوې ونې کېنې د دوو ټولونو د پیوند لرونکو ونو پيرونکي موجود وي چې دا د ګرده افشانی او متفاوتو رنګو او په مختلفو وختونو کېنې د میوو د پخیدو باعث کيږي.

• د ونو مختلف ټولونه باید جدا جدا بسته بندۍ او په ځانګړو ځایو کېنې باید وپلورل شي تر څو دا یقینې کړي چه هغه ونه چه پيرونکي یې اخلي د کامیابیدو بڼه چانس لري.

• په نورو هیوادو نو کېنې ډیر پيرونکي غواړي چه میوه لرونکې ونې په ګل لوبنو کېنې راوښی ځکه دکال په هر وخت کې یې تر لاسه کولای او ایښودلای شي. د میوه لرونکوونو یو شمیر ټولونه لکه منی کیدای شي په ټیټ قدو مورینو نیله بوټو په ګلدان کې پیوند شي چې دا د ونې د ورو پيرونکو (بنوالو) لپاره ډیرې ګټه وری د یخینې پيرونکي بنایي د نسبتاً غټو ونو سره چې په یو کوچني چپلي سستم سره په ګلدان کېنې روزل شوي وي، مینه لري. دبیلګې په ډول د شفتالو ونه کیدای شي چې د باد پکه په شکل په چیلو کېنې تربیه شي، د تاکونو بوټي هم په همدې ډول تربیه او خرڅیدلای شي.

۳. ۲ د سوداګریزه بنونو ونډه

• ټولې ونې باید څومره چې ژر تر ژره دا ممکنه وي، تصدیق شي، لیکن ډیر ساده لپیل کفایت کوي. د ونو په اړه ځانګړی معلومات په جدا ډول په معلوماتي پاڼو او یا هم د لارښودونو په ځانګړی مجموعو کې برابرېږي.

• د ګرده افشانی (القاح) ځانګړی ټولونه، او یا د یو کامیاب حاصل د راټولونې ټولونه د پيرونکي سره د یو منل شوي پلان له مخې بنوالو ته یو یا دوه کاله دمخه د خرڅولو لپاره برابرېږي.

• ونې په ځانګړیو بندلونو کېنې بسته بندۍ کيږي او پيرونکو ته تسلیميږي، یا هم په توافق شوي نېټې باندې د پيرونکو لپاره تیارېږي.

۳.۳. سازماني پیرودونکو ونډه

- د تولید اړتیاوي به یې د سو داګریزو بڼوالو سره یو شان وي مګر د جنسونو او انواعو (ورایتیو) سره سره به یې د نیالګیو د مقدار برابرول ښایي ډیروي. کیدای شي چه اضافي خدمتونو ته لکه بسته کول، غونډول، لیردول اوزیرمه کولو ته اړتیا ویاختمالا د قرار دادونو برابرول اود پیسو ورکړه د یو مسؤلیت په ډول د خرڅوونکي پر غاړه شي.
- ممکن خرڅلاو دځانګړیو اشتهارې پا نو او یا هم دسازمانونو لکه د دولتي پروژو، مؤسسو او تمویلونکو مؤسسو دکلیدی خلکو سره د تماس له لاری تر سره شي.
- ډیر شمیر خلک له مختلفو سوابقو (تجربو) سره (مثلا مدیر، د بڼوالی متخصص او حسابدار) کولای شي چه د پیریدلو د تصمیم په جوړولو کښی ګډون ولری.

۴. د بازار پلان جوړول

په افغانستان کی دپوزغلی ټول کارو بار د یو نفر او یا د یوی کورنی په واسطه تر سره کیږی. داسی متخصصین نشته چه بازار موندنه د هغو مفکورو سره برابر کړي چه په دی لار ښود کی وړاندی شوی دي. ځکه نو د بازار موندنی ټولی هڅی باید دافغانستان دپوزغلی لرونکو دملی سازمان او یا هم د بوزغلي لرونکو د محلی ټولنو له خوا تر سره شي.

هغه خلک چه دافغانستان د بوزغلی لرونکو دملی سازمان سره تړاو لري باید دبازاز موندنی پلانونو ته لاس رسرسی ولري. اوس محال دښوالی دپراختیایی پروژی دوه کارکوونکی خپل ډیر وخت دافغانستان دپوزغلی لرونکو دملی سازمان دتشکیلاتی جوړښت او پراختیا ته سازمان ورکولو او په هیواد کښی دمورنیو ونو دتولید اونندارتونو د پراختیا په برخه کی د ملاتړ لپاره مصرفوي. اوس چی د بوزغلي لرونکو دټولنو ډیر د پراختیایی کارونو پراوونه تقریباً سرته رسیدلی دي او د مورنیو ونو دپوزغلیو کښینول سرته رسیدلي دي. هغوی کولی شي چه خپل ډیر وخت د بازار موندنی د پراختیا دپلانونوپه جوړولو تیرکړي.

ټول پلانونه باید دافغانستان دپوزغلی لرونکو دملی ټولنی دمدیره هیأت لخوا دتأیید وړ وګرځی. د بازار موندنی په پلانونو کی د صنعت دپلانو سره سره د کلنی لوړوالي پلانونه شامل دي. د بڼوالی د پراختیایی پروژی تیم به د مینځ مهالی مودی یا د تولیدي پلان جوړولو کی هم مرسته کوي، خال داچه دا په لویه کچه د محلی ټولنو یا د انفرادي بوزغلی لرونکو په سطح سرته رسیدلي دي. هرکله چه په ۲۰۱۰ میلادی کال کی یوه نوی پروژه پیل شي د بڼوالی د پراختیایی پروژی ملاتړ به د وخت سره توپیر پیدا کړي اونوی تدابیر به وسنجول شي.

اکثره ستراتیژیک یا اوږد محاله پلانونه باید یوازی په کال کښی یو ځل تر سره شي . بوزغلی لرونکي د خپلو مورنیو ونو دپوزغلیو لپارد وړایتیو او کلونو صحح اندازه برابر کړی ده، او دا به په راتلونکو لسو کلو کی د تولید لپاره عمده وړایتی ګانی (ډولونه) وی.

نو د بازار موندنی ستراتیژیک پلانونه د ۲۰۰۹ کال لپاره د کلنی لوړوالی د پلانونو سره اړیکي لری. دا باید په یاد ولرو د بڼوالی پراختیایی پروژی تر اوسه دپوزغلي په صنعت کی د میوه لرونکو ونو د بوزغلی تولید نه دی شامل کړی. د بڼوالی پراختیایی پروژی په بازار کی د تصدیق شوو ونو د موجودیت دلوروالی په اړه خپل ملاتړ ۲۰۱۲ میلادی کال(۱۳۹۰هجری، شمسی کال) په پیل کی محدود کړي.

دښوالی پراختیایی پروژه به دافغانستان د بوزغلي لرونکو دملی سازمان سره د تصدیق شویو ونو د تولید د مختلفو کټګوریو د لګښت د حسابولوپه اړه کار وکړي، او د بیه ورکولو په اړه به لازمی مشوری ورکړي. دښوالی پراختیایی پروژه به د تصدیق شویو ونو رانیولو لپاره د بوزغلي لرونکو د خبرولو د پراختیایی دلوروالی کوښښونه وکړي، او دافغانستان د

بوزغلی لرونکو د ملي سازمان دغرو سره به د اخیستونکیو د جلب لپاره د تولیداتو کتلاکونه برابر کړی

دېنوالی پراختیای پروژې به د ونو د عملی ویش د ښه کولو په لاره کېنې هم مرسته وکړي. کیدای شي تخصصی نندارتونونه برابر کړي چې په دی نندارتونو کې به بوزغلي لرونکی د استعداد لرونکو اخیستونکو سره غونډی جوړی کړي او هغوی ته به د تصدیق شوو ونو د رانیولو گټی بیان کړي. دا به مرستی وکړی ترڅو فرمایشونه په ۲۰۱۰ کال کېنې د پیوند له موسم څخه دمخه تر لاسه شي.

۵. د خرڅلاو پلان جوړول

ځنی بوزغلی لرونکي شته دی چې د خرڅلاو د فصل لپاره ځانگړی کړنلاری لري. هغوی خپلی ونی را وباسی او د خرڅلاو لپاره یی ځینو ځانگړو ځایونو ته لیږدوي. ځنی بوزغلی لرونکی حتی د خپلو گاونډیانو ونی اخلي او یا یی په ټاگلي نرخ د هغوی لپاره پلوري. د خرڅ لاو په فصل کې باید بوزغلی لرونکی په کابل کې سیلو ته مخامخ تشه ځمکه د خرڅ لاو لپاره ونیسی. ځینی بوزغلی لرونکی به له لیری لیری ځایونو لکه هرات یا جلال آباد څخه کابل ته راځی.

د خرڅولو دا ځایونه دښار دیبا رغونی سره په تدریجی ډول ډکیزي. د ونو معیار یی، مخصوصاً د وراړتیبو د نومونو اود ریښو د لوڅوالي له امله ډیرتیب دی، چی د خرڅلاو دمخه وچیری، نوپس د ودی امکانات یی ډیر تیب دی.

د کوڅی په یو کونج کی د خرڅلاو په هیله د نیالگیو ایښودل دومره ښه نه دی. لویو ښوالو ته د مستقیم خرڅلاو پرته، د بوزغلی د صنعت د پرمخ بیولو د متخصصینو لاری دي چی کولای شي د خرڅلاو د فصل څخه دمخه دښه کیفیت ونی برابرولای شي، او پلورونکی ونی د کیفیت د یوڅه تضمین سره سره په ښه حالت کی وي

د کیفیت د مفهوم لوړول، ښایی د کیفیت د کنټرول دسیستم د نومونو سره تړاو ولري. په دی ترتیب، باید د یو واحد نیالگي څخه حاصل شوی بیه هم لوړه شي.

شکل ۱۰: نهال های پیوندی با کیفیت عالی آماده برای فروش (ادی ورنون)

شکل ۹: فروش نهال های پیوندی در بازار

۶. د محصولاتو پراختیا

اکثراً د خلکو لپاره د تر لاسه کوونکي محصول د مفهوم درک کول گران دي، مگر د عصري بازارموندنی سره د ارتباط لپاره د فکر کولو دا برخه ډیر ارزښت لري. ښایی بوزغلی لرونکی فکر وکړي چی د شفتالو یوه وراړتبی "فورموسا" خرڅوی او دایی محصول دی. په ډیره د غوره توگه باید فکر وکړو او وپوهیږو چی دا واقعا د شفتالو د تصدیق شوی ونی فورموسا ډول دی او د شفتالو په نیله بوټی یی وده کړی، په سمه توگه ویستل شوی، تصدیق او لیبل شوی، دسته بندی شوی او د کروندی دروازی ته رسول شوی دی. که چیری

هم دا ونه يا نيا لگي د کابل يو دوکان ته رسيدلي وي، دا مختلف محصول وڅيړي، او دا به پر هغې باندې اضافي لگښت وي. که د شفتالو هم دا ورايتي په مايرا بولان يا بل نيله بوټي باندې وده کړي وي (پيوند شوی وي)، حاصل يې توپير لري، دکار سرته رسول يې مختلف دی او د لگښت بنسټ يې هم توپير لري.

تصديق شوی ميوه لرونکي ونه چې ديوې ثبت شوی ورايتي څخه لاس ته راغلي وي، دهغه ټولو ميوه نيوونکو ونو څخه چه په اوس محال په افغانستان کې خرڅيږي، حاصل يې مختلف دی. ددی ډول توليد پراختيا په اوسني وخت کې د بوزغلي د صنعت د پراختيا لپاره ډير اړين کار دی. ددی نوي توليد د لاس ته راوړلو لپاره ډير لگښت ته اړتيا ده او د بڼوالو لپاره ډير ارزښت لري (راتلونکي برخه يا څپرکي وگورئ) ځکه نو دهغوی د لاس ته راوړلو لپاره بايد يوه ښه بڼه وټاکل شي.

په توليداتو کې تر ټولو غټ تغيرات به هغه وخت وي چې له تخمي نيله بوټي څخه کلوني نيله بوټي ته ليردول کيږي. دمنو لپاره کلوني نيله بوټي ته ليردول د مخکې ازموڼ شوي دی مگر دجگړې د موجوديت او کافی پوهې، مهارت او د کروونکو موادو د نه شتون له کبله له ياد څخه وتلي دي. د بڼوالی پرمختيايي پروژه غواړي چه په راتلونکي کې د يو شمير فصلونو لپاره نيله بوټي وازمايي او له هغو کارونو او تجربو څخه چې په نورو هيوادونو کې تر سره شوي دي، څرگنديږي چې بڼوال کولای شي ددی ډول نيله بوټو څخه واخلې. مگر د بڼوالی پراختيايي پروژه به دا نيله بوټي په تدريجي ډول مخکې له معرفي کولو د ازمويني لاندې ونيسي او نندارتون ته به يې کيږدي. د بوزغلي صنعت لپاره، د بڼوالی د پراختيايي پروژې له خوا، دافغانستان دبوزغلي لرونکو ملي سازمان او نورو ټولنو ته بلنه ورکوي چې نيله بوټو په پراختيا او نورو تخنيکو برخو کې له هغې سره ملگرتيا وکړي.

کله چې د موجود ورايتيو په اړه معلومات تکميل شي، د بڼوالی پرمختيايي پروژه به نورو ورايتيو معرفي کولو ته سترگې په لار وي چرته چه دهغوی اړتيا ليدل کيږي. د بوزغلي صنعت به د نوو محصولاتو د پلورلو په لرلو سره لوړ او اصلي گټه اخيستونکي وي. د بين المللي بوزغلي لرونکو څخه به د ډيرو عصري ورايتو لاس ته راوړل يا د هغې نوی ورايتي څخه دهری توليد شوی ونی لپاره قانونيت ورکول د فیس پر ورکولو د توافق پرته برابرې نه کړی شي. د افغانستان د بوزغلي لرونکو ملي سازمان دنده لري چې ددی ډول موافقو لپاره خبرې اترې وکړي، فیسونه راټول کړي او دا ډاډ حاصل کړي چه هيڅوک به له توافق او اجازه ليک پرته ددغو نويو ډولو په تکثير لاس نه پورې کوي.

د ميوه لرونکو ونو دتوليد، تصديق او بازار موندنې دغه ډول له ميوه لرونکو ونو پرته په نورو نباتاتو لکه زينتي، طبي او بوی لرونکي او په ځنگلي بوټو هم کيدای شي چه د تطبيق وړ وي

۷. د خرڅ لاو گټی

څرنگه تاسو ونی پلورئ ؟ اويا په بل عبارت څرنگه ديوې پيژندل شوی ورايتي تصديق شوی ونی په لوړه بڼه دخپلو لگښتو دتامين لپاره خرڅوي. دغه ځواب کولای شو له اخيستونکو سره د اضافي توليد، يا د ميوې ښه کيفيت او يا د زيرمه کولو لپاره د وړتيا په اړه دخبرو کولو په واسطه ورکړو. تاسی د خپل محصول د پيردونی گټه اخلی

اوس د يوې پيژندل شوی ورايتي يوه تصديق شوی ونه او يا کلون کيدای شي چه کټ مټ ديوې ناتصديق (ساده ونی) شوی ونی په شان په نظر راشي. دا به ډيره ناممکنه وي چې تاسو څوک سيلو ته مخامخ (د نوو خرڅ لاو په ځای کې) ومومی چې حاضر شي ستاسو تصديق شوی ونی ته د نا تصديق شوی ونی په پر تله ډيره بڼه ورکړي. پيرودونکی به يواځې تر ټولو جگه، ډيره سالمه او ارزانه ونه انتخابوي.

دیوی بنی بیی دلاس ته راوړلو یواځنی لار داده چه پیرو دونکی ته د تصدیق شویو ونو دگټو په هکله معلومات ورکړو. او هغوی ته قناعت ورکړو چه پیرو دونکی لپاره په یوه جریب کبسی دنا تصدیق شویو نیالگیو کببینول چه د یوه نیالگی بیه ۶۰ افغانی چه لگښت به یی ۶۰×۸۰ افغانی (په یوه جریب کبسی ۸۰ ونی په ۵×۵ فاصله کبسی) په یو جریب کی به ټول لگښت ۴۸۰۰ افغانی وي. د اصلاح شوی اود ښه کیفیت لرونکی د یوه نیالگی بیه ښایی چه ۱۸۰ افغانی وي چی په یوه جریب کی به ۱۴۴۰۰ افغانی، چه ۹۶۰۰ افغانی له لومړنی ډول څخه ډیری دي. نور ټول لگښتونه لکه کیمیاوی سره ، دځمکی تیارول، کارگر، اوبه کول او درمل شیندنه او نور لگښتونه یی یو شان دي. د ښه کیفیت لرونکی بادام ستار بایی یو کیلو گرام کیدای شی په ۵۰۰ افغانی وپلورو، په داسی حال کبسی چی د بادام عادی ډولونه لکه خیرودینی یا قمبری ښایی یوه کیلو له ۲۰۰ افغانیو څخه ټیټه بیه ولری. دستار بایی ډول په یوه جریب کبسی ۲ یا ۳ کاله وروسته ۱۰۰۰ کیلو گرامو برابر حاصل تر لاسه کولای شو، د ستار بایی د اصلاح شوي کلون لپاره کولای شو چه دری برابره ډیره پانگه واچوو.

دا لگښت یواځی یوه محاسبه ده، او د بیلا بیلو میوو د اصلاح شوو مختلفو ورا یتو گټی ښودل شوي دي. دا گټی باید په تجربوي یتو او ننداریزه ښوونو کبسی د با اعتماد او مشهورو خلکو له خوا تر سره کیږی، وښودل شي. د نیالگیو پیرو دونکی باید په پلو رونکی باور ولری، پس دا د اهمیت ورده چه د تصدیق ارگانونه د تصدیق شویو ونو د گټو په اړه تبلیغاتی پانی برابر ی کړي.

همدا رنگه داهم ډیر اهمیت لري چی په کرنیزو نندارتونوکی دخرڅولو په وخت کی هم د نوموړو گټو ښودلو په اړه باید فکر وکړی شی. بوز غلی لرونکی باید هغه ونی چه میوه یی ځینی تر لاسه کړی وي نندارتون ته وړاندی کړي نه دا چی یوازی ونه، دا کیدای شی چی حقیقی ونی وي ، تیاری شوی او په گلدان کی روزل شوی وي، وښودل شي؛ یا هم د پوسترونو او ویدیویی فلمونو له لاری وښودل شي. د ورته بالغی کلونی ونی څخه د میوو نمونی اخیستل او ښودل هم ډیر گټه ور واقع کیږي.

د کامیابی پلورنی یو لوی عنصر د پیرو دونکو د باور تر لاسه کول دي . هغه څوک چی ښ جوړوي د راتلونکو ۲۰ کلونو لپاره پانگه اچونه کوي اودا ډیر اهمیت لري چی دا خپل بوز غلی لرونکی وپیژني. ښایی ښوال پخپله له بوز غلی لرونکی سره اړیکه ونه لری، مگر د بوز غلي لرونکو لپاره یوه چاره داده چی د بوز غلی لرونکو ټولنی کیدای شی هغه غړي چی باور پری لری هغوی ته معرفي کړي. دا یوه پروسه ده چه دڅو کلونو لپاره دوام لری.

۸. د نیالگیو د بیو ټاکنه

د اکثر و بوز غلیو لرونکو لپاره د نیالگیو د بیو ټاکنی اوسنی سیستم ډیر ساده دی، که چیری هغوی په ښاری مارکت کی نیالگی خرڅ کړي نو هغوی به کوښښ وکړي چی یو پیوندي نیالگی په ۶۰ افغانی وپلوري. هغه بوز غلی لرونکی چی په خپلو بوز غلیو کی نیالگی پلوري ښایی هغه څوک چی دا نیالگی رانیسي پر ۳۰ افغانیو رانیولو ته اماده شي. دا ځکه چه مستقیم اوسط لگښت په یوه نیالگی د تخم ، کیمیاوی سری، د پیوند کولو دکارگر او نور په شمول ښایی ۱۰ افغانی وي. کله کله بوز غلی لرونکی ډیر جگ تاوان هم پر ځان منی، ځکه دهغوی خالص اضافي (مواد) لگښت ډیر جگ دی. د تاوان عمده وجه د نیالگیو د خرڅولو په وخت کبسی د هغوی د نا توانی په سبب دی . ځکه هغوی د بازار د اړتیا څخه ډیری ونی تولیدوی او یا هم دخرڅولو لپاره اړیکی نیوونکی اشخاص نه لري

هرکله چی ښوال د نیالگیو د تصدیق یو سیستم ته ور داخل شی نو دهغوی د تولید د دوران لگښت ډیر لوړیږی، او دا ځکه نو هغوی د بیو ټاکنی لپاره یوی سمی محاسبی ته اړتیا پیدا کوی .

دا لارښود دهرډول نیالګي بیه نه شی محاسبه کولای، لکه د محاسبې ځینې قواعد او اصول یې چې بیانوي، لیکن بیا هم ځینې اصول یې تطبیقولای شو. دبیلګې په ډول، مونږ ویلای شو چې ټول هغه فعالیتونه چې بنوال یې دوتو د کیفیت دلوړولو لپاره تر سره کوي باید له هغو څخه ګټه تر لاسه کړي. پس که چرته د لیل لپاره ۳ افغانۍ پری کړی شي، نو د بوزغلي لرونکي کولی شي چې ۴ افغانۍ علاوه کړي. که چیرې بوزغلي لرونکي داخیستونکي لپاره دیوه نیالګي پر لیردولو ۵ افغانۍ پری کړی ممکن هغه د اخیستونکي څخه په یوه نیالګي ۷ افغانۍ وغواړي. اوس دا یو ښه نظر دی، پرته دهغه که چیرې یو بوزغلي لرونکي بی تدبیره وی ممکن دیوه نیالګي په بدل کینی هغه قیمت (بیه) چې دی یې غواړی تر لاسه کړی ډیره لوړه وي او دهغه ګاونډیان به ښایي له ده څخه په ټیټه بیه خپل نیالګي وپلوري. په بوزغلي کښی یوه لار چې ډیره مؤثره ده هغه د تخصص لاره ده نه دهرڅه (کار) تر سره کول.

دیربوزغلي لرونکي د خپلو مختلفو عملیاتو د لګښتونو لکه پيوندول، چې د یوه پيوند شوي نیالګي لګښت څومره دی. البته نور لګښتونه لکه قلبه، کیمیاوی سری او اوبه کول هم شتون لري چې د ټولې کروندې څخه لاس ته راځي. چې دی ډول لګښتونو ته د سر بیه ویل کیږي. نوکه چیرې د لګښت ټوله مجموعه ۵۰,۰۰۰ افغانۍ وي او په پټی کی ۱۰۰۰۰ نیالګي روزل شوی وی نو بیا دهر یو نیالګي لګښت ۵ افغانۍ دی.

په همدې ډول، باید بوزغلي لرونکي د خپل نظر وړ ګټه محاسبه کړی. که چیرې بوزغلي لرونکي پریکړه وکړي او و غواړی چې په راتلونکي کال کښی ۴۰,۰۰۰ افغانۍ ګټه تر لاسه کړی او ۲۵۰۰ نیالګي خرڅلاو ته وړاندې کړی هغه وخت دی باید ۲۵۰۰/۴۰۰۰۰ یا ۱۶ افغانۍ دهری ونی پر بیه باید علاوه کړي.

دافغانستان دپوزغلي لرونکو ملي سازمان دپوزغلي لرونکو د ملاتړ په توګه کولای شي د ونو دمختلفو ډولونو د لګښت دمعومو لو لپاره یوه غوره سروی ترسره کړي. وروسته دغه موسسه کولای شي د نیالګیو دهرډول بوزغلي لپاره د بیه یې په هکله سپارښتنې وړاندې کړی چې هغوی باید ددی سپارښتنو سره سم وپلوري.

دغټو فرمایشونو، او د مخکي څخه د فرمایش ورکولو لپاره، په ځانګړي ډول که چیرې هغوی په ټیټه بیه ملګرتوب وکړي، نو په بیه کی کیدای شي چې کمښت راشي.

۹. دټولنې پروګرامونه

دټولنې سره په تړاو د بازار موندنې لپاره هڅی، د ټولنې ډیر پروګرامونه کولی شي چې دټولنې د غړو د میوه لرونکو ونو د بوزغلیو د فعالیتونو څخه د ګټې په زیاتولو کی مرسته وکړي.

په لاندې جدول کینی دټولنې د احتمالي پروګرامونو لنډیز او د اړونده زده کړو مواد ته دښوالی د پرمختیایي پروژې د روزنیزوخیرونو په پروګرامونوکی پراختیا ورکړی شوی ده:

د تڼۍ کرنلاره (پروگرام)	د زده کړی مواد
د میوه لرونکو ونو د تولید بڼه والی	گڼه (۱) د میوه لرونکو ونو د بوز غلیو صنعت
<ul style="list-style-type: none"> • ترویج او بازار موندنه • د تولید پلانونه او هم غړی 	د لارښود لومړی کتاب ۴ برخه د میوه لرونکو ونو د بوز غلی لرونکو تولنی
<ul style="list-style-type: none"> • د مورنیو ونو تولید • د تصدیق شویو قلمو تولید 	د لارښوونې کتاب ۲ د مورنیو ونو بوز غلی
<ul style="list-style-type: none"> • د تصدیق شویو مورنیو نیله بوټو تولید • د تصدیق شویو نیالکیو تولید 	د لارښود کتاب ۳ د میوه لرونکو ونو د بوز غلیو تولید
<p>اخیستونکیو د خدمتونو پراختیا</p> <ul style="list-style-type: none"> • د پیوند خدمتونه • د بڼ طرحه او نقشه • د ښاخه بری خدمتونه • د گرده افشانی خدمتونه • د بڼ د مدیریت خدمتونه او دنارو غیو او آفتونو هر اړخیزه مخنیوي 	دویمه گڼی د بڼ د مدیریت لارښود کتاب

لومړۍ ضمیمه: د افغانستان د بوزغلي لرونکو ملي سازمان:

اساس نامه

لومړۍ ماده: حقوقي حالت:

۱- الف. نوم:

د دغې موسسې نوم "د افغانستان د بوزغلي لرونکو ملي سازمان" دی چې په دې قانون کېنې یې مخفف (ابلمس) دی.

۲- الف صلاحیت:

ابلمس یو قانوني سازمان دی او دخپل قانون په رڼا کې د حقوقو او صلاحیتونو (زمه واریو) درلودونکی دی.

۳- الف موقعیت:

د ابلمس مرکزي دفتر په کابل ښار کېنې دی او ځانګې به یې دارتیا په وخت کې په ولایاتو کېنې جوړېږي.

۴- الف د اساس نامې ژبه:

د ټولنو ددې مقالو دمتن رسمي ژبې ملي ژبې پښتو او دري دي.

۵- الف حقوقي حالت:

ابلمس یوه خیریه (ګټه رسوونکې)، د پراخ نظر خاونده، ټولنیزه، غیر دولتي، غیر سیاسي او غیر انتفاعي موسسه ده. دخپلو موخو او فعالیتونو په ترسره کولو کېنې به دافغانستان د اساسي قانون او دغیر دولتي موسساتو د قانون رعایت کوي اودټولنې د مقالو ددې متن مطابق به فعالیت کوي

۶- الف ثبت:

ابلمس د یوې حقوقي شتمنۍ په توګه د (سوداګرۍ اقتصاد په وزارت) کېنې ثبتېږي.

۷- الف مای کال:

د ابلمس مالي کال دافغانستان د مالي کال (دحمل له لومړۍ نیټې څخه دحوت تر پایه) دی

۸- الف نسان:

ابلمس به یو رسمي مېر او لوګو یا نښان لري چې دمدیره هیأت له خوا به تصویب کېږي او دمدیره هیټ د لوی ریس سره به ایشودل کېږي. د افغانستان د اساسي قانون او د رسنیو د قانون په رڼا کېنې د خپل موخو او اهدافو د تبلیغ په خاطر به ازاده خپرونه لري او له نورو ټولنیزو رسنیو څخه به د اړتیا په وخت کې ګټه اخلي

دویمه ماده: موخې او فعالیتونه

۱ - ب: عمومي موخې:

ابلمس یو غیر دولتي خیریه موسسه ده چه د بوز غلیو د کاروبار دپراختیا، د میوه نیوونکو ونو د مختلفو ډولونو او ټاکنو اصلاح؛ د میوه لرونکو او غیرمیوه لرونکو ونو د نوو وراښتو د ترویج؛ دلایراتوارونو جوړول؛ دثمرو او غیر مثمرو نیالګیو معرفي کول، ګلونه او زینتي وانه، دآفاتو او ناروغیو د کنترول درسته او سمه لارښوونه؛ د بیلابیلو تخنیکي خدمتونو وړاندې کول؛ د تولید او بازار موندنې په هکله بوز غلي لرونکو ته خدمت کول دي.

۲- ب فرعي موخې:

دهیواد په گوټ گوټ کښې د ځایی بوز غلی لرونکو سره د مرستې په اړه اېلمس لاندې موخې تعقیبوي:

۱. په ملي کچه د بوز غلی لرونکو ترمینځ د عملې او نظری کارونو د شریکولو د زمینی په برابرولو کې مرسته کول.
۲. د ټولنو د غړیو د تشکیلاتي طریقو او د سوداگریزو کړنو سمون؛
۳. د بوز غلی د اړتیا وړ لوازمو ته د لارسی ښه والی لکه ماشینونه، وسایط، پور او بازار موندنه؛
۴. د ټولنو د غړیو نوی او پرمختللی تکنالوژي، د کیفیت او تولید د بیروالی زده کړی ته د لاس رسي د ښه والي لپاره د گټورو معلوماتو خپرول؛
۵. د بوز غلی د صنعت د ښه کولو لپاره د ښو او سمومفکورو او وړاندیزونو وړاندې کول؛
۶. د بوز غلی د روزنې، د ځانگړو ناروغیو او آفتونو پیژندلو، او دهغوی د کنټرول د سمو لارو د موندلو لپاره د اړتیا وړ ارقامو او معلوماتو راټولول؛
۷. د بوز غلی د صنعت د معیاری کولو لپاره هڅې؛
۸. د بوز غلی د صنعت د پراختیا لپاره د کورنۍ او بهرنۍ پانگې اچونې جلب او جذب او د مالی او تخنیکي امکاناتو برابرول؛
۹. د غړیو ټولنو حقوقو ملاتړ او د هغو عملونو څخه ساتنه ده چې د اېلمس موخو (دارمانونو) درېښتنې ثابتولو لپاره یې تر سره کوي؛
۱۰. د بوز غلی د پراختیا د لاری څخه د خنډونو له مینځه وړل، او د بوز غلی روزنکو لپاره د لایرو قوانونو اسانتیاو برابرول
۱۱. د بوز غلی د نړیوال صنعت د معیاری کولو څخه ملاتړ او ترویج

۳- ب خدمتونه:

اېلمس لاندې خدمتونه تر سره کوي:

۱. د دی کاروبار لپاره د غړیو ټولنو هڅونه تر څو هغوی مختلف مثر او غیر مثر نیالگي تولیدکړي؛
۲. په آزاد بازار کې د سیالی کولو د وړتیا لوړ والی؛
۳. د غړیو ټولنو لپاره د اړتیا وړ لابراتوارونو جوړول؛
۴. په ارزانه بیه د ملي او بین الملي سرچینو څخه د ښه کیفیت د مختلفو نیالگیو ډولونو ته د غړیو ټولنو د لاس رسي لپاره د اسانتیاو برابرول؛
۵. د ټولنو د غړو د عاید او ژوند د ښه کولو ستونځې او نورې اړتیاوې موندل او په ښه کول؛
۶. بازار ته د با کیفیت تولیداتو په وړاندې کولو کې د بوز غلی د ښو عملیاتو د تطبیق او پراختیا په برخه کې مرستې برابرول؛

درېمه ماده: غړیتوب

۱. ج: په شرایطو برابر غړي

د بوز غلی هغه ټولنه چې له دولت سره ثبت وي، کولای شي د اېلمس غړیتوب تر لاسه کړي.

۲- ج: غړیتوب لپاره وړاندیز

د اېلمس د غړیتوب وړاندیز د اېلمس په مخصوصي فورمي کې لیکل کېږي او بیا د مدیره هیانت منظوري اخیستل کېږي. غړی ټولنی د اساسنامې متن او د اېلمس د فیصلو په منلو مکلف دي.

۳- ج: حقوق او امتیاز:

د ټولنې ټول غړي د اېلمس د اساسنامې (قانون) د متن پریښت د اېلمس د حقوقو او ګټو څخه ګټه اخستلای شي.

۴- ج: د رای ورکولو حق:

دټولنې هر غړي د هغې موضوع لپاره چې رایې اخیستې ته وړاندې شوی وي د یوې رایې حق لري .

۵- ج: د اخلیدل (شاملیدل) او د داخلیدو فیس (حق الحضوریت):

۱. د داخلیدلو (شاملیدلو) فیس:

هر غړی ټولنې (د غړیو په شمیر) فقط یوځل د ( ) په ور کولو مجبوره ده

۲. د غړیتوب فیس (حق العضویت):

هره غړی ټولنه (د غړیو په شمیر) د کلنې غړیتوب ( ) په ور کړي مجبور ده

۶- ج: استعفاء:

هره غړی ټولنه لوی رئیس ته د لیکلې درخواست په ور کولو سره استعفاء کولی شي مگر (د غړیتوب دپیل څخه د استعفا تر ورکړې) په موده کې د خپلو کړنو په هکله نشي کولای ځان ناشمیرلی وګڼي. مگر د تازه لګښتو، د شا ملیدو او د غړیتوب فیس یا بخشش نه شي ورکول کېدلای.

۷- ج: د غړیتوب سلب (ختمونه):

لومړي: هر غړی ټولنې چې له غړیتوب وروسته تر ۲ میاشتو حق العضویت ور نه کړي غړیتوب یې سلب او د اېلمس د حقوقو او امتیازونو څخه ګټه نشي اخیستلای.

دویم : کله چې د اېلمس د مدیرانو د هیات د وه پردی غړي د یوې غړی ټولنې د غړیتوب دله مینځه وړلو پریکړه وکړي نوموړی غړی به له اېلمس څخه ویستل کیږي د ویستلودلیلونه یې په لاندې ټول دي :

۱- د اېلمس د پریکړو، قانون او لواړو څخه سرغړونه،

۲- د اېلمس د ګټو پر ضد کړنې (دټولنې دغړو سره باید مخکې د غړي د ویستلو یاسلېولو د پریکړې په اړه جلا جلا اړیکې ونيول شي)

ذکرشوو غړو ته باید مخکې د غړیتوب له سلب څخه لس ورځې دمخه خبرداری ور کړل شي. نوموړی غړي حق لري چه د مدیره هیانت په وړاندې له خانه دفاع وکړي (د غړیو د سلب څخه د مخه باید دنوموړی ټولنې د غړیو سره اړیکې ونيول شي)

درېم- د مدیره هیانت د رئیس لری کول: د مدیره هیانت رئیس د مدیره هیانت د دوه پردی (۲/۳) غړو د تصمیم پر بنسټ له دندې څخه لري کیږي . د لری کولو د لیلونه:

۱ - د اېلمس د اساسنامې له متن، لواړو، او پریکړو څخه سرغړونه

۲ - د اېلمس د ګټو پر ضد کړنې.

نوموړي مقام ته به له لری کولو څخه لس ورځې د مخه خبر ورکول کیږي. هغه سړی/ ښځه حق لری چه د مدیره هیانت په وړاندې له خپل ځان څخه د فاع وکړي.

څلورمه ماده: جوړښت، دندې او صلاحیتونه:

اېلمس لاندې تشکیلاتي جوړښت لري.

۱ - عمومي جرګه

۲ - مدیره هیانت

۳ - د رهبري هیانت

۱- د: عمومي جرګه

عمومي جرګی د اېلمس صلاحیت لرونکي مرجع ده. عمومي جرګه د غړیو ټولنو د مدیره هیانت له ۲ منتخبو غړیو څخه جوړ دی.

۲- د: د عمومي جرگې دندې او صلاحیتونه:

عمومي جرگه په لاندې موضوع گانو پریکړه کوي:

۱. د مدیره هیئت د غړیو د شمیر تعینول
۲. د قانون د متن تصویب او تعدیل
۳. مدیره هیئت او د ارزونې د کمیټې لپاره لارښوونې برابرول.
۴. دهغو دندو تر سره کول چې د مدیره، هیئت له خوا ورسپارل کېږي.
۵. د مدیره هیئت د رپورتونو اوریدل او د اړوندو تصمیمونو نیول
۶. د لایحو منظورول
۷. دولسوالۍ او یا دولایتي نمایندگیو د تأسیس یا انحلال په اړوند د لویو تصویبول

۳- د برخه: د عمومي جرگې غونډې (ناستي)

د عمومي جرگې ناستې به په کال کې یو ځل د مدیره هیئت له خوا په تعین شوی محل او نېټې باندې جوړېږي. د عمومي جرگې فوق العاده غونډې د رئیس د لیکل شوی وړاندیز او مدیره هیئت د ۲/۳ (دوه پردې) غړیو د تصویب او یا هم د مدیره هیئت د ۲/۳ (دوه پردې) غړیو په وړاندیز جوړېږي.

پریکړې، تصمیمونه او قانوني اسناد د عمومي جرگې د غړیو په ساده اکثریت او عمده او فوق العاده تصمیمونه د غړیو ۲/۳ (دوه پردې) درایو په اکثریت سره تصویبېږي.

د ۴- برخه: د عمومي جرگې د غونډو لپاره بلنه:

- د عمومي جرگې غړي به په لیکلې توگه بلل کېږي.
- د جرگې عادي غونډو ته بلنلیک ۳ اونۍ دمخه او عمومي غونډو ته یو اونۍ د مخه صادريږي.

پنځمه ماده. مدیره هیئت:

ج- ۱ برخه: د مدیره هیئت د غړو شمیر:

- د ۱ ا بلمس مدیره هیئت د غړیو ټولنو د مدیره هیاتونو د ۲ منتخبو غړیو څخه جوړېږي.
- د مدیره هیئت غړي د ۳ کلونو لپاره ټاکل کېږي او هیڅ قید نه لري چې یو غړي څو واره پرله پسې انتخاب شي او خدمت وکړي.
- د مدیره هیئت د غړي تش خا ی (گوښه کول، استعفا یا د مړینې په صورت کې) کیدای شي چه د هغې غړی ټولنی لخوا چې نوموړی غړی ور پورې اړه لري د خپل منځی انتخاباتو په واسطه ډک شي.
- د مدیره هیئت غړي د معاش مستحق ندی مگر د کورنیو او بهرنیو سفرونو، کرایې او سفریې له دی څخه مثنی دي.
- د مدیره هیئت منتخب غړي به په خپلي لومړنۍ غونډه کې د ا بلمس رئیس معاون د دارالنشاء مسئول او مالي مسئول ټاکي.
- مدیره هیئت د ا بلمس د عمومي جرگې د پریکړو د پلي کولو دنده لري او همدارنگه د عمومي جرگې د دوو ناستو تر مینځ په مودې کې له ا بلمس څخه استاذیتوب کوي.
- د مدیره هیئت په غونډو کې عمومي رئیس درایی د حق دلرلو پرته گډون کوي.
- د ناستو د ښه سمون او اجندا او د مدیره هیئت د نورو پریکړو د اسنادو د برابرولو لپاره، دارالنشاء دنده لري چه د عمومي رئیس په مرستې او همکاری ورسپارل شوی دندې پر مخ بوځي.
- د دارالنشاء په راس کې د دارالنشاء رئیس چې د غړیو له مینځ څخه د مدیره هیئت له خوا ټاکل کېږي، قرار لري.

ج- ۲ برخه: د مدیره هیئت دندې او صلاحیتونه:

مدیره هیئت د ابلمس د ټولو کارونو د نده په غاړه لري د قانون دمدادو او دعمومي جرگې د پریکړو پر بنسټ لاندې کړنې تر سره کوي:

۱. د قانون د مادو په رڼا د موخو دلاس ته راوړلو لپاره لارښوونې برابرول.
۲. عمومي جرگې ته د غور او څیړنو لپاره د قانون دمدادو د تعدیل او بیا کتنې لپاره د وړاندیزونو وړاندې کول.
۳. د کلني تشکیل او بودیجې منظوري.
۴. د عمومي ریس اود ځانگو دمدیرانو او نورو کارکوونکو او مستخد یمینو دمعاش د اندازې ټاکل او دحق الشمول او حق العضویت د اندازې ټاکل.
۵. د ابلمس د مالي وضعت تحلیل او په دې اړوند عمومي جرگې ته رپورټ ور کول.
۶. د اړتیا په وخت کې د تخصصي کمیټو رامینځ ته کول.
۷. د عمومي رئیس ټاکل او لیرې کول.
۸. د ابلمس ته د اړتیا په وخت کې د عمومي ریس په وړاندیز د بهرني متخصص داسخدامولو منظوري،
۹. د عمومي رئیس د وړاندیز پر بنسټ د فیسونو تعینول ،
۱۰. د تخصصي کمیټو د کړنو څیړنه او عمومي جرگې ته راپور ور کول،
۱۱. د ابلمس په چوکاټ کې د موقتي، مسلکي ، فني او روزنیزو مؤسسو رامینځ ته کول،
۱۲. د عمومي رئیس د وړاندیز پر اساس د ابلمس دغړیو د مکافاتو او مجازاتو منظورول،
۱۳. د عمومي جرگې د غونډو لپاره د اجندا برابرول،
۱۴. د ستازو دپیژندلو او امکاناتو ته دهغوی د لاس رسی په خاطر د ولسوالیو او ولایتونو نمایندگیو ته د سیمنارونو او کنفرانسونو منظورول،
۱۵. په هغو موضوعاتو باندې غور او څیړنه کول چې د ولسوالیو یا ولایتي استازیو له خوا وړاندې کیږي
۱۶. د مدیره هیئت له خوا د ابلمس لپاره د مالی او حسابي مدیر ټاکل
۱۷. دټولنې د قانون د متن مطابق صلاحیت او نوری دندی سرته رسول

ج- ۳ برخه:

د مدیره هیئت غونډی (ناستي)

- دمدیره هیئت عادي غونډی په هرو ۳ میاشو کې یو ځل دایرېږي. فوق العاده غونډی د غړیو د اکثریت په وړاندیز او یا د لوی رئیس د لیکل شوي د رخواست پر بنسټ جوړېږي . عادي ناستوته بلنلیک دوه اونۍ د مخه او فوق العاده ناستوته یوه اونۍ دمخه صادرېږي.
- دمدیره هیئت غونډی به د غړیو د اکثریت په شتون او فوق العاده ناستي د غړیو د دوه پر دری (۲/۳) په گډون جوړېږي.
- د مدیره هیئت د د وو غونډو تر مینځ مدت کې د مدیره هیئت رئیس له ابلمس څخه اسادیتوب کوي.
- دمدیره هیئت په غونډو کې عمومي رئیس به د رایي له حق پرته گډون کوي.

ج- ۴ برخه : کمیټې:

د ابلمس کمیټې د چارو دښه پرمخ بیولو لپاره د اړتیا مطابق په مختلفو برخو کې جوړېږي، دارونده کمیټې رئیس به د کمیټې د ناستو نیټه او وخت ټاکي.

شپږمه ماده: اجرایه مجلس

د - ۱ برخه: گومارل:

د اېلمس اجرایه هیئت عبارت له رئیس او د څانگو د مدیرانو څخه دی، چې د مدیره هیئت له خوا د یوې رقابتي پروسې په اساس د تخصصي وړ تیا او شایستگی پر بنسټ دهغوی له مینځ څخه ټاکل کېږي. هغه کسان چې د بوز غلی روزنې کاروبار پرمخ بیایي د عمومي هیئت د غړیتوب لپاره نشي نومول کېدای.

د - ۲ برخه: د کار کوونکو ټاکل:

- د کار کوونکو ټاکل د اړونده څانګې د مدیر په وړاندیز او د عمومي رئیس په منظوري تر سره کېږي.
- د کارگرانو ټاکل د اداري مدیر په وړاندیز او د عمومي رئیس په منظوري تر سره کېږي.

د - ۳ برخه: د اجرایه هیئت صلاحیتونه:

۱. اجرایه هیئت د اېلمس د ورځینو چارو د اجرائو او نظارتو صلاحیت لري او له خپلو اجرا ټو څخه به مدیره هیئت ته حساب ورکوي.
۲. اجرایه هیئت د مدیره هیئت او عمومي جرګې د پریکړو د تطبیق دنده لري
۳. د اجرایه هیئت رئیس به د خپلو کړنو رېپورټ په یوې میاشتې کې مدیره هیئت ته وړاندې کوي.
۴. د اجرایه هیئت رئیس به د کلني بودیجې د تطبیق او لګښتونو دنده لري.
۵. د اجرایه هیئت رئیس نشي کولای د دندې تر پایه په نورو اورګانونو کې کار وکړي
۶. اجرایه هیئت به په خپلو ټولو ورځنیو کړنو کې د اېلمس د قانون، فیصلو او قانوني اسنادو تابع وي
۷. د اجرایه هیئت غړي به په پریکړو کې په ځانګړي او ټولنیزه توګه د مدیره هیئت په وړاندې مسؤل وي

د - ۴ برخه:

- د اجرایه هیئت د عمومي ریس د اجرائو معاملاتو او قانونیت:
- د اجرایه رئیس په وړاندیز او د مدیره هیئت په منظوري لاندې مواردو کې اعتبار لري:
۱. دهغو مالي معاملاتو تر سره کول چه د اېلمس په منقولي او غیر منقولي شته منیو پورې اړه ولري،
  ۲. پور اخیستنه،
  ۳. دکریډیټونو اونورو بخشونو لېږدول،
  ۴. په محکمو کې د دعوو پرمخ بیول
  ۵. دکورنیو او بهرنیو مؤسسو سره دهمکاری هوکړه.

د - ۵ برخه: د عمومي هیئت امتیازونه

د عمومي هیئت د خپلو دندو د سرته رسولو په مقابل کې د مناسب معاش اوګټې حق لري .

اوومه ماده: مالی چاري

ح- ۱ برخه: اېلمس له لاندینيو سرچینو څخه تمویلېږي:

۱. حق الشمول (دداخليدو فیس)
۲. حق العضویت (دغړیتوب فیس)
۳. بخششيانی (اعاني)
۴. غړيو ته دخدمتونو دبرابرو لویه بدل کی دکار حق (حق العمل)
۵. د دولت لخوا د تاءید شو تمویل کوونکو مؤسسو د مرستو تر لاسه کول

ح- ۲ برخه : د مالي چارو تصفیه کول:

د اېلمس مالي چارې د اړتیا په صورت کې به د یوې بې طرفې شخصي مؤسسي له خوا چې له منل شویو معیارنو څخه پر ځمن وي، تصفیه کېږي . ددی ټول ادارو (مؤسسو) گومارل به د مدیره هیئت لخوا تر سره کېږي.

ح- ۳ برخه: مالی او حسابي چاری

۱. حسابي چارې: د اېلمس د حسابي چارو اسناد او حسابي کتابونه به د منل شویو ملي او بین الملي معیارونو پر بنسټ اداره کېږي .
۲. د اېلمس د مالي دفترنو څانگې به نقدی او جنسي معاملو لپاره د عمومي رئیس په وړاندیز اود مدیره هیئت په منظوری پرانستل کېږي
۳. د عمومي هیئت رئیس به د یو لوی اعطاً کوونکي آمر په توگه د مقیدو پولې صلاحیتونو او محدودیتونو پر بنسټ عمل کوي.
۴. د بانک د مالي حسابونو څخه به راکړه ورکړه د اېلمس د عمومي رئیس او مالي مدیر په لاس لیک تر سره کېږي.

اتمه ماده:

متفرقه حکمونه:

۱. د اېلمس بودیجه به د قانون مطابق د پلان شویو کړنو د سرته رسولو لپاره مصرفیږي او هیڅ کله به د غړیو تر مینځ نه ویشل کېږي.
۲. انحلالیت: د اېلمس انحلال به د عمومي جرگې دوه پردی (۲/۳) غړیو په اکثریت سره منظورېږي او د اېلمس د شتمنیو په اړه به د غیر دولتي مؤسسو د قانون مطابق تصمیم نیول کېږي .
۳. د عمومي جرگې ، مدیره هیئت، اجرایه هیئت او دکمیټو ټول تصمیمونه به په مر کزي دفتر کې ثبتیږي او د اړتیا په صورت کې به اړوندو مراجعو ته په لیکلي ډول نشریږي.
۴. که چېرې ځانگړي اشخاص ، شرکتونه او مؤسسي پر اېلمس دعوه وکړي لومړی په مصالحت آمیزه ډول د خبرو اترو او یا د مینځگرتوب له لارې باید حل او فصل شي او که چیرې بیا هم حل نشي نولانجه باید د محاکمو دقانون له لارې حل او فصل شي .
۵. د اجرایه هیئت رئیس به د هغو مشهورو جرمنو په هکله چې په اېلمس کې تر سره کېږي اړونده مراجعو ته خبر ورکوي.
۶. په دی قانون کې به د هر راز بدلون او تعدیل په اړه ثبتوونکي ارگان ته باید لیکلي خبر ور کړل شي.
۷. د اېلمس د کارکوونکو او مستخدمینو دکارپیل او پای د افغانستان د اسلامي جمهوریت دکار دقانون مطابق تنظیمیږي.
۸. دغه قانون په اته مادیزه فقره کې د افغانستان د بوزغلی لرونکو ملي ټولنې د عمومي جرگې له خوا ۲۷ جولای ۲۰۰۸ کال کې تصویب شویږي.

دویمه ضمیمه: د ټولنې د منظور شوی قانون

د ( ) ولسوالۍ د بوزغلی لرونکو ټولنه

لومړۍ څپرکۍ

عمومي قواعد

لومړۍ ماده: قانون

دا قانون د افغانستان د اساسي قانون د ۳۵ مادې د پیروۍ پر بنسټ د افغانستان د (XXX) ولایت د (XXX) ولسوالۍ د بوزغلی لرونکو د ازادو فعالیتونو د تنظیم لپاره نافذ شوی دی.

دویمه ماده: ټولنې نوم

ددغې ټولنې نوم د "(XXX) د بوزغلی لرونکو ټولنه" ده چې په دې قانون کې د "ټولنې" په نامه یادېږي.

درېمه ماده: د شخصیت فطرت (خوۍ او خاصیت)

دا ټولنه د حقوقي شخصیت لرونکې غیر دولتي، غیر سیاسي، نه گټه کوونکې (غیر انتفاعي) او یوه ازاده مستقلة ټولنه ده چې ددې ټولنې د رضا کارانه کار په پایله کې د (XXX) ولسوالۍ ټولنه رامینځ ته شوی ده، او دا ټولنه خپلې کرنې ددې قانون د مندرجو قواعدو پر بنسټ سرته رسوي.

څلورمه ماده: ځای (موقیت)

د ټولنې ځای (XXX) ولایت په (XXX) ولسوالۍ کې واقع دی. دارتیا په صورت کې یې اړونده څانګې کیدای شي د دې قانون مطابق د هېواد په دننه او بهر کې جوړی شي.

پنځمه ماده: موخې او مقصدونه

ټولنه لاندې موخې او مقصدونه لري:

۱. دغرو څخه ملا تر
۲. د حقوقي او حقيقي افرادو (دولت او خلک) په وړاندې دغرو څخه نمایندګۍ کول.
۳. د بوزغلی د صنعت د پر مخګ په اړوند دولتي ادارو ته سپارښتنو او لازمو نظرياتو وړاندې کول.
۴. د دولتي ادارو (مقاماتو) سره د غړيو د اړونده ستونزو دحل په لاره کې پریکړی کول او له هغوی د حقوقو او فعالیتونو څخه دفاع کول.
۵. دغړيو تر مینځ د همکارۍ او اړیکو د روحي رامینځ ته کولو ته پراختیا ورکول.
۶. غړيو ته د لازمو آسانتیاو برابرول او د فعالیتونو لپاره د مناسبو شرایطو را مینځ ته کول.
۷. د غړيو د اصلاح او پرمختګ لپاره د اړتیا وړ نظریو او وړاندیزونو برابرول.
۸. د تخنیکي او علمي سطحې د لوړتیا لپاره د مناسبو شرایطو او منابعو رامنځ ته کول.
۹. د بوزغلی د صنعت لپاره د تحقیقاتو او مطالعاتو تر سره کول.
۱۰. د غړيو د تولیداتو لپاره د بازار موندنې او په همدې منظور د پلانونو جوړول.
۱۱. د بوزغلی د صنعت په اړوند غړيو ته د معلوماتو راټولول او وړاندې کول، د بهرنیو او کورنیو بازارونو په اړه، د بوزغلیو اړونده ناروغیو، او دهغوی د تداوی او ساتنې د لارو موندل، اړوند قوانین او مقررات، لازم ارقام او احصائیه او داسې نور.
۱۲. هڅونه، وړاندیز، د ورکشاپونه، روزنیز کورسونه، او د بوزغلی د صنعت د پرمختګ لپاره نندارتونونه، او غونډې جوړول.
۱۳. د بوزغلی د صنعت د معیاري کولو لپاره هڅی.
۱۴. د ټولنیزو خدمتونو او د ژوند د چاپیریال ساتنې په غونډو کې ګډون
۱۵. د بوزغلی د صنعت د پر مخګ لپاره د کورنیو او بهرنیو پانګو او مالي او تخنیکي منابعو لټول او جذبول.

دوهم څپرکی جوړښتونه او غړیتوب

شپږمه ماده: غړیتوب

۱. هر بوز غلی لرونکي چې د بوز غلی په صنعت کې بوخت وي کولای شي د ټولنې غړیتوب تر لاسه کړي.
۲. په ټولنې کې غړیتوب په خپلې خوښې دی. او غړی د لیکلې درخواست په وړاندې کولو اود کلني حق العضویت په ور کولو او د قانون د منلو په صورت کې د ټولنې غړیتوب تر لاسه کوي. د حق العضویت اندازه د عمومي جرگې لخوا ټاکل کېږي.
۳. غړی دمدیره هیئت لخوا منل کېږي.
۴. هر غړی په عمومي جرگه کې د یوې رایې حق لري
۵. هر غړي په ټولنه کې د خپل ځان د ټاکنې اویا په ټولنه کې د بل غړي د ټاکنې حق لري
۶. که چېرې یو غړی مړ شي، استعفا ور کړي او یا د جرم مرتکب شي اویا ددی قانون د قواعدو څخه سرغړونه وکړي په ټولنه کې به خپل غړیتوب د لاسه ور کوي.
۷. د غړیتوب د فسخې تصمیم د مدیره هیئت لخوا نیول کېږي او د انفکاک مکتوب فوراً غړي یا دهغی کورنۍ ته ابلاغ کېږي.
۸. که چېرې غړی په خپل انفکاک کې اعتراض ولري دابلاغ د نیتي څخه د درې ورځو په ترڅ کې کولای شي خپل اعتراض لیک عمومي جرگې ته وړاندې کړي. د عمومي جرگې پریکړه په دې هکله ورستی فیصله ده

۷ ماده: تشکيلاتي جوړښت

د ټولنې تشکيلاتي جوړښت په لاندې ډول دی.

۱. عمومي جرگه
۲. مدیره هیئت
۳. اجرائیه هیئت

۸ ماده: عمومي جرگه

۱. عمومي جرگه چې د ټولنو د ټولو غړو څخه عبارت ده د تصمیم نیولو تر ټولو لوړه مرجع ده
۲. د عمومي جرگې عادي غونډه په کال کې یو ځل د مالي کال د لمړۍ څلورمه په پیل کې تر سره کېږي. رابلونکي(فوق العاده) غونډې د غړيو د % ۱۰ په وړاندیز اود % ۲۰ په منلو او یا د مدیره هیئت ۲/۳ غړو په وړاندیز تر سره کېږي.
۳. د عمومي جرگې په لومړۍ غونډه کې عمومي رئیس او منشي د غونډې د اداره کولو لپاره ټاکل کېږي. رئیس کولای شي خپل ځان دمدیره هیئت د غړي او یا رئیس په توگه و نومي.
۴. د عمومي جرگې په غونډه % ۱ + ۵۰ د غونډې مناسب نصاب تشکیلوي.
۵. د عمومي جرگې د ناستو فیصلې د اکثریت د رایو (۵۰+۱) په اساس رامینځته کېږي اگر که چېرې رای مساوي شي هغه خوا چې رئیس رای ور کړي وي، گټونکي بلل کېږي.
۶. په عمومي غونډه (جرگه) کې رایه ور کونه په ازاد(بشکاره) ډول تر سره کېږي مگر دا چې د غړود یو پر درې برخې (۱/۳) په وړاندیز او د ډیرو رایو په پریکړې رایه ور کونه به بشکاره یا پټه اچول کېږي.

۹ ماده: د عمومي جرگې(غونډې) صلاحیتونه او مکلفیتونه

د عمومي جرگې صلاحیتونه او مکلفیتونه په لاندې ډول دي

۱. د دی قانون موخې او مقصدونه لاس ته راوړل (په موخو لاس بري)
۲. د مدیره هیئت ټاکنه او گوښی کول
۳. د دندو د ترسره کولو پر مهال دمدیره هیئت رهبري کول

۴. د ټولنې د قانون منظوري او تعديل
۵. د غړيتوب او کارکولو (خدمات) د فیس اندازه ټاکل
۶. د کلنۍ بودیجې او کاري پلانونو او نورو مقرراتو منظوري
۷. د مدیره هڅیت راپور اوریدل او دهغو موضوع گانو په اړه د تصمیم نیول او غور کول چې د مدیره هڅیت لخوا وړاندې شوي وي
۸. د ټولنې د اجرائیو هڅیت د اجرائو او د کارکولو د طریقې (طرز العملونو) منظوري
۹. د ټولنې د انحلال، یوځای کول (ادغام) او مختل کولو په اړوند پریکړه کول
۱۰. په نورو سازمانو کې د ټولنې د غړیتوب په اړه تصمیم
۱۱. د مدیره هڅیت د وړاندیز پر بنسټ د اړتیا په صورت کې ځانگړو موقتي کمیټو جوړول او دهغوی د لاسته را وړنو ارزونه کول.
۱۲. اجرايوي رئیس د هڅیت غړی دي مگر د رای وړ کولو حق نلري
۱۳. په اجندا کې د نورو شاملو موضوعاتو په اړه د تصمیم نیول

۱۰ ماده: مدیره هڅیت

۱. په عمومي جرگه کې په ازاد، پټه او مستقیمه توگه د غړیو له مینځ څخه اوه تنه د دوه کلونو لپاره د ټولنې د مدیره هڅیت په توگه ټاکل کېږي. د مدیره هڅیت رئیس د اوو تنو گټونکو له مینځ څخه د ځانگړي رای اچونې په واسطه د عمومي جرگې (غونډې) لخوا ټاکل کېږي.
۲. د مدیره هڅیت د ټاکنو نوي انتخابات کیدای شي یوځای د دوهم ځل لپاره تر سره شي.
۳. د مدیره هڅیت عادي غونډې په دوو میاشتو کې یو ځل جوړېږي. او د مدیره هڅیت فوق العاده غونډې کیدای شي د غړیو د اکثریت په وړاندیز او یا رئیس او همدارنگه اجرائیه رئیس ته د لیک د استولو په اساس جوړېدلای شي. په غونډو کې دغړو د گډون لپاره د اجندا سره بلنلیک یوه اونۍ مخکې او فوق العاده غونډو ته بلنلیک او اجندا د ناستې څخه درې ورځې د مخه د اجرائیه رئیس لخوا لیرل کېږي.
۴. د غونډې نصاب د غړو د اکثریت په گډون تکمیل کېږي.
۵. د مدیره هڅیت پریکړې د اکثریت درایو په اساس نیول کېږي. د رایو د مساویتوب په صورت کې هغه لوری ته چې رئیس رایو ورکړي وي، معتبر گڼل کېږي.
۶. که چیرې رئیس د ځینو معزورتونو له کبله په غونډه کې گډون و نکړي د غړو له مینځ څخه یو تن د سر پرست په توگه ټاکل کېږي.
۷. د ټولنې رئیس دنورو خلکو په مقابل کې دیو ریښتیني او حقیقي مینځگړی په توگه د ټولنې استاذ یتوب کوي.
۸. رئیس او نور غړي خپلې دندې په رضاکارانه ډول تر سره کوي مگر د هغې کورنیو او بهرنیو سفرونو لگښت د ټولنې لخوا ورکول کېږي.
۹. مدیره هڅیت عمومي جرگې ته د خپلو لاسته راوړلو لپاره مسئولیت لري.

۱۱ ماده: د مدیره هڅیت دندې او صلاحیتونه

- د ټولنې مدیره هڅیت لاندې مسئولیتونه او صلاحیتونه لري:
۱. د عمومي جرگې د پریکړو د پلې کولو دنده لری،
  ۲. د ټولنې د کارونو ډېر مخ بیولو لپاره د لارښوونو برابرول،
  ۳. د راتلونکي کال د کاري پلان او بودیجې څیړنه او عمومي جرگې ته د هغې وړاندې کول
  ۴. د کلني بیلانس څیړنه او عمومي جرگې ته دهغې وړاندې کول.
  ۵. د ټولنې د کلنۍ بودیجې د استعمال، د مالي او حسابدارۍ د چارو څخه څارنه
  ۶. د ټولنې د اجرائیه رئیس ټاکنه
  ۷. د اجرائیه هڅیت د کار کوونکو د ټاکنې، استخدام او دگوښه کولو منظوري
  ۸. د اجرائیه هڅیت د راپورونو، مشورو او وړاندیزونو او ریدل او پدې اړه تصمیم نیول
  ۹. د عمومي جرگې د ناستو د اجندا برابرول
  ۱۰. د ټولنې د لاسته راوړنو په اړه د راپور لیکل او عمومي جرگې ته دهغې وړاندې کول

۱۱. د ټولنې له اړخه د غړو د انفکاک او غړیتوب منظوري،
۱۲. عمومي جرگې ته د حق العضویت او حق الخدمت د اندازې د ټاکنې په اړه وړاندیز
۱۳. د شکایاتونو او ریدل او د هغوی په اړه تصمیم نیول
۱۴. د اجرائیه هیئت او موقتي او فوق العاده کمیټو د راپورونو او ریدل او پدې اړوند پریکړی کول
۱۵. د اجرائیه رئیس لخوا د اجرائیه هیئت او نورو ټاکل شوو کار کوونکو د معاشاتو ټاکل
۱۶. د دی قانون د قواعدو له مخې د نورو هغو دندو او صلاحیتونو تر سره کول چې په عمومي جرگه کې په گوته شوی نه وي.

دولسمه ماده: اجرائیه هیئت

۱. اجرائیه هیئت عبارت دی له اجرائیه رئیس، خزانه دار او یوه سکرتر، اود اړتیا په صورت کې د نورو ځانګړو ځانګړو مدیرانو څخه.
۲. د اجرائیه هیئت رئیس د مدیره هیئت د هغو غړو د جملې څخه چې اړونده پوست لپاره یې د رخواست ورکړی وي د غړيو څخه د رایو داخیستنې په نتیجه کې د سیالۍ پروسې پر بنیاد د خاصو شرایطو په پام کې نیولو سره ټاکل کېږي. د مدیره هیئت نور غړي د مدیره هیئت د رئیس په وړاندیز د هم دی لارې څخه د قرارداد پر بنسټ ټاکل کېږي.
۳. د اجرائیه هیئت غړي په ځانګړي ډول د ځانګړو پریکړو او په ټولنیز ډول د عمومي پریکړو مسئولیت لري.
۴. د اجرائیه هیئت غړيو ته د قرارداد مطابق معاش ورکول کېږي

۱۳ ماده: د اجرائیه هیئت دندې او صلاحیتونه:

۱. د ټولنې د موخو پلي کول اوسرته رسول.
۲. د ورځینو دندو تر سره کول او د عمومي جرگې او مدیره هیئت د پریکړو پلي کول.
۳. د مدیره هیئت دموافقي پر بنسټ د دولتي مؤسسو، خلکو او د نورو افرادو د مؤسسو په وړاندې د ټولنې استازیتوب،
۴. د ټولنې د اداري مکتوبونو لیرل او را لیرل،
۵. د ټولنې دکارونو د لاس ته والي لپاره د ټولنې د مدیره هیئت لپاره د وړاندیزونو او مشورو وړاندې کول.
۶. مدیره هیئت او د ځانګړو خصوصي کمیټو لپاره د مقرراتو د مسودې طرح کول او برابرول او د شرحې وړاندې کول
۷. د مدیره هیئت غونډو ته د اجندا برابرول او د دغو غونډو پرمخ بیول
۸. مدیره هیئت ته د لاسته راوړنو د راپور وړاندې کول
۹. د نورو هغو دندو تر سره کول چې د مدیره هیئت له خوا هغوی ته سپارل کېږي.

دریم څپرکی د پای قواعد

۱۴ ماده: د ټولنې مالي سرچینې

ټولنه د لاندې سرچینو په واسطه تمویلېږي:

۱. حق العضویت (د شاملیدو فیسونه)
۲. حق الخدمتونه (د خدمت یا کار فیسونه)
۳. بېنې او د خلکو او مؤسسو مرستې

۱۵. ماده: مالي چارې

۱. د ټولنې ټولې مالي او حسابي چارې په دواړو نقدي او جنسي راکړې ورکړې د هيواد په اوسنۍ رايج او عام سسټم سره په روښانه توگه برابرېږي
۲. د ټولنې مالي کال د هجري شمسي کال دی.

۱۶. ماده: په قانون کې تعديل

- د دې قانون مواد د عمومي جرگې (غونډې) د لسو په سلوکې غړيو په سپارښتنې او د ټولې دوه پر درې (۲/۳) غړيو د رايو په اکثريت سره په عادي غونډو کې تعديلېږي.

۱۷. ماده: د ټولنې انحلال ، يوځای کول او گډېدل

۱. عمومي جرگه (غونډه) ، د غړيو د رايو درې پر څلورمې (۳/۴) برخې اکثريت کولای شي د ټولنې د انحلال، ادغام او گډېدلو په اړه پریکړه وکړي.
۲. که چېرې د دې مادې د لومړۍ فقرې له مخې پریکړه مثبتې وي عمومي غونډه د ټولنې د حسابونو د پاکولو لپاره ځانگړې کمیسیون ټاکي. له انحلال څخه پرته د ټولنې پانگه او شتمني ادغام شوي او گډه شوي مؤسسې ته لیږدول کېږي. مگر د انحلال په صورت کې د ټولنې پانگه او شته مني یوې بلې مؤسسې ته چې یو شان موخې لري، لیږدول کېږي. که چېرې دا ډول مؤسسه موجود نه وي د عمومي جرگې د لازم گڼلو له مخې د یو بلې ټولنې د جوړولو لپاره چې ټولنیز خدمتونه وړاندې کوي، لیږدول کېږي.

۱۸. د ټولنې مهر او نښان

- ټولنه یو خاص نښان لري چې د ټولنې د عمومي جرگې (غونډې) له خوا به تصویب شوی وي او مهر یې د مدیره هیئت د پریکړې پر اساس د رئیس له خوا ساتل کېږي.

۱۹. ماده : د قانون منظوري

- د ټولنې د قانون دا طرح په دریو فصلونو او ۱۹ مادو کې د افغانستان د بوزغلي لرونکو د ټولنې د بنسټ ایښودونکو له خوا چې ۱۵ غړيې در لودل جوړ او د بوزغلي لرونکو د عمومي جرگې (غونډې) لخوا تصویب او د ثبت وروسته به نشر ته وسپارل شي.

د مدیره هیئت د غړيو نومونه او لاسلیکونه

گزه	نوم	دنده	لاسلیک
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			
۶			

درېمه ګڼه ضميمه: دافغانستان د بوزغلي لرونکو د ملي سازمان (ابلمس) د ونو د تصديق سيسم

سريزه

بوزغلي لرونکي کولای شي چې خپل کاروبار په واسطه خپلو اخیستونکو يعني بنوالو ته د ګټورو بڼو د پراختیا په لاره کې مرسته وکړي. بنوال کولای شي د خپلو بڼو صنعت ته په لاندې ډول ښه ګټه ورسوي:

- په ځانګړي ډول ډېن دژوند په پیل کې (ځوان ښ) د ښ د حاصلاتو زیاتول.
- د هغو وړتیاو روزل چې مخکې یا داصلي موسم څخه وروسته پخپلې ترڅپه بازار کې لوړ قیمت لاس ته راوړي.
- د هغو میوو روزل چې د ځانګړی ښی میوه تولید کړي چې پېرودونکي د هغې درانیولو لپاره په لوړه بیه ورکولو راضي شي. دا ځانګړی ښی میوه کیدای شي رنګ، اندازه، بوی، جوړښت، شکل، زړی (مندتی) نه درلودل، د پوستکي په لری کولو کې اساني، د پوستکي ډبل والی، او نورو پورې اړوند وي.
- د هغو وړتیاو روزل چې د هغو ځانګړو شکلونو درلودونکی وي چې د سوداګر دغوښتنې سره برابر وي، لکه د زیرمه کولو د مودی اوږدوالی، او د را ټولولو د مقاومت وړتیا او داسی نور.
- د هغو ډولونو روزنه چې تولید یی لږ لګښت ولری؛ د بیلګې په ډول هغه ډولو نه چې د ناروغیو او آفتونو په وړاندې کم حساسیت ولري بڼا د غه ډول لږ ضایعات لري او د مخنوي لپاره لږو لګښتونو ته اړتیا لري؛ او یا هغه ډولونه چې ټیټ قد و لري او د اداره کولو لپاره لږو کارګرو ته اړتیا لري.

دغو موخو ته د رسیدو لپاره، لازمه ده چې د میوه لرونکو ونو د ښه کیفیت نیالګي کښینول شي. ددی ډول نیالګیو کښینول بوزغلي لرونکو ته دا فرصت برابروي چې ښ لرونکو ته د ښه کیفیت د نیالګیو په برابرولو سره خپله ګټه زیاته کړي، چې دا ګټی دادي:

- پېوند د نیله بوټی په داسی وړانګی باندی لګول چې دروزونکو، سوداګرو او اخیستونکو لپاره مناسب وي
- نوع اصل ته ورته
- د تاوان رسوونکو ناروغیو او آفاتو څخه په امان
- په مناسبو مورنیو نیله بوټو روزل شوی.
- په سم ډول روزل شوی.

د ۲۰۰۹ کال د فبروري/ مارچ په میاشت کې د بنوالی د پرمختیایی پروژه له ۱۰۰۰۰ (لسو زرو) څخه زیات ثبت شوي مورنی ونې، د سخت زړو ونو بهترین کلونونه او ډولونه (بادام، زر دالو، شفتالو او آلو) په افغانستان کې د مورنی ونو ۲۶ بوزغلیو ته ویشلي دي. دغه د مورنی ونو بوزغلی د ۲۲ د بوزغلیو ټولنو پورې چې د افغانستان د بوزغلي لرونکو د ملي سازمان (ابلمس) غړي دی، وویشل شو. دافغانستان د بوزغلي لرونکو ملي سازمان (ابلمس) او غړیو توافق وکړ چې یو ویریا د تصديق یوه معیاري طریقه به رامینځ ته کوي چې په یوه مناسب وخت کې به د یو قانونی تصديق په ښه رامینځ ته شي

د مورنی ونو د بوزغلیو جوړول په ملی سطحه د میوه لرونکو ونو د طرحی د برابرولو او پراختیا په لاره کې یو لوی او غټ ګام دی تر څو د کښت با کیفیت مواد د افغانستان د بنوالو په واک کې ور کول یقیني کړي. په ۲۰۱۰ م، کال کې به د غه مورنی ونی د لوړ کیفیت د پېوندي موادو تولید لپاره استعمال شي. دغه مواد به د دقانونی هیئتانو اومعاینه کونکو له پلټنې وروسته، کیدای شي د ا مواد د تصديق لپاره په کار واچول شي او د تصديق شویو ونو

د تولید لپاره چې د ۲۰۱۲ کال په پیل کې به د بوزغلیو د صنعت په واک کې ور کرل شي (دا امکان لري چې څو مخکنی فرمایشونه د وخت دمخه تر لاسه شي).

پدې سند کې د میوه لرونکو ونو د تصدیق یو موقتي سستم چې د مورنیو ونو او بوزغلیو او دهغو نباتاتو تصدیق چې دوی یې تولیدوي، د تصدیق د ثبت اساس تشکیلوي، رامینځ ته شي. د مورنیو ونو د بوزغلیو او دهغوی د مورنیو ونو پلټنه او ثبت د ۲۰۰۹م، کال د مارچ له میاشتې څخه پیلېږي او وروسته تر ۲۰۱۰م، کال پورې به د مورنیو ونو د تصدیق شوو پېوندی موادو څخه په بوزغلیو کې هغه تولیدیونکي نیالګی هم ثبت شي تر څو نیالګی و کولای شي د تصدیق سستم ته ور داخل شي.

د تصدیق دا سستم به د میوو د صنعت پرمختګ ته په دوامداره توګه ځواب ووايي. د بیلګې په توګه، د ۲۰۰۹م، کال د اپریل په میاشتې کې به د بڼوالی د پرمختیایي پروژې تر مشرۍ لاندې، د آغاخان بنیاد به د وایروس د شاخص له پلوه د آزمایشت شوو بنیادي ونود تولید په پروسې پیل وکړي. ددې پایله به داوي چې بالاخره به د وایروس له لحاظه تصدیق شوي بنیادي ونې د مورنیو ونو بوزغلی لرونکو په واک کې ور کرل شي. دغه د وایرس د شاخص څخه د آزمایشت شوي او تصدیق شوي مورنۍ ونې به د نورو ونو په پر تله د انتاني ویروسونو د لګیدو د احتمالي خطر له امله د لری والي ډیرې فاصلې ته اړتیا ولري. د تخمي ونو، نیله بوټو، ریشه لرونکي تنو او نورو نباتی مواد لپاره به اضافي معیارونه معرفي شي. په پای کې به د باغداری د پرمختیایي پروژې دغه نوی قواعد د دی نوی تصدیقونکی طرح سره مسؤل ادارو ته وسپارل شي.

تعریفونه:

(الف) "جدا-ډول" معنی یې هغه نبات دی چې په ثبت یا تصدیق کې د هغی وراثیې یا انتخاب څخه چې د درج کولو درخواست یې شوی وي، توپیر ولري.

(ب) "ثبت شوی بوزغلی" د هغه بوزغلی څخه عبارت دی چې د ثبت لپاره یې درخواست ور کړی وی او د ثبت کټه یا د بوزغلي کود یې تر لاسه کړی وي.

(ج) "مواد" نبات او کروونکی موادو لکه مورنۍ ونو، تخمي ونو، زراعتي تخم، نیله بوټو، پېوند، قلمو او داسې نورو ته ویل کېږي.

(د) "بنیادي ونه" معنی یې هغه یوه ونه ده، چې د بڼوالی د پرمختیایي پروژې لخوا روزل شوی او ساتل شوی او د تکثیری موادو لومړنۍ سرچینه وي.

(ه) "مورنۍ ونه" معنی یې هغه د مورنۍ ونو بوزغلی دی چې د یو وړاندیز په واسطه دیو تصدیق شوی نیالګي د روزنې لپاره دیو تصدیق شوی ساین د لرګی د منبع په ډول ساتل شوی وي.

(و) "د مورنۍ ونو بوزغلی" یوه شخصي بوزغلی دی چې ثبت شوي مورنۍ ونې روزي او تولیدوي.

(ز) "تصدیق شوي نیالګي" معنی یې هغه ځوانه ونه ده چې د ثبت شوی زیرمی څخه تکثیر شوی او ددې مادي د شرایطو په اساس تصدیق شوی وي.

(ح) "په وایروس ککر" معنی یې د یو وایرس په واسطه ککر یا د وایرس علایم لرونکی او یا د یوې وایروسی ناروغۍ د نښو درلودونکي وي.

(ط) "د وایروس له پلوه آزمایشت شوي نیالګي" له هغه نیالګي څخه عبارت دی چې د مختلفو نښانې کوونکو نباتاتو یا د نورو معیاري طریقو پواسطه د وایروسي انتاناتو له اړخه از مایل شوی وي.

(ی) "د شاخص نبات" یو لرګین یا وښه ډوله نبات دی چې د وایروسونود تشخیص لپاره کارول کېږي.

(ک) "د کلونی د نیله لرونکي بستر" عبارت د هغو ثبت شوو کلونی ونو څخه تکثیر شوی نالیدونکی ونې دي چې یواځې د نیله بوټو د غیر زوجي تکثر لپاره کارول کېږي.

(ل) "اصلي نوع اصل ته ورته ډولونه" معنی یې هغه نبات دی چې د ارثي لحاظه دهغه کلون سره ورته والی ولري چې د ثبت یا تصدیق لپاره لست شوی وي.

۲. د افغانستان د بوزغلي لرونکو دملي سازمان دميوه لرونکو ونو دتصديق دسيسم پيژندنه پلانون

د افغانستان د بوزغلي لرونکو ملي سازمان د تصديق له سستم څخه موخه (طرح كول) داده چې سالم او تصديق شوي نيالگي چې د يو شان والي او صحت له پلوه ډاډمن وي، د بڼ والو لپاره وړاندې كړي.

دا سستم څرنگه كار كوي؟

هغه مواد چې په دې سستم كې شامليري بايد د يو پيژندلي ارثي خط سره تړاو ولري. ټول مواد بايد په ځانگړي ځاي كې او د نورو ونو څخه لرې تر خاصو شرايطو لاندې وروزل شي. د ودې په دوران كې لږ تر لږه يو ځل بايد د مسلكي كسانو لخوا وازمايل شي. معمولاً د لابرېټونو د تجزيې د اسانتياو دنه موجود یت له كبله په نورمال ډول د كتنې په توگه ترسره كيږي.

لومړی درجه مواد د ډېرو جدي شرايطو لاندې توليديږي. چې كيداى شي وروسته په يو ياڅو درجو تكثير شي تر څو د سوداگريزو بڼ والو په واک كې ور كړل شي.

تصديق:

كه چيري نباتات د تصديق لپاره داخليږي او د ازمایښت ديو يا څو پړاونو څخه وروسته څرگند شي چې نباتات سالم او ټول اړونده شرايط پوره كوي، نو يو شمير تصديقونه به د هغوی لپاره صادر ريږي چې د اعتبار د يوې تعين شوی مودې درلودونکی به وي.

د تصديق شوي موادو پيرودل څه گټه لري؟

تصديق شوي مواد د دغې طرح له مخې ديو تصديق نامي (تصديق كونکی ليبل) پواسطه صادريږي. چې دهغې د سمې روغتيا دحالت اود هغې دډول د ريښتينوالي تائيد كوي. دبنوالی پرمختيايي پروژې نشي كولای تصديق كړي چې د دغې طرحې له مخې ټول تصديق شوي نيالگي د افتونو او ناروغيو څخه پاك دي - هيڅ ډول عملي، او سوداگريزه تصديق ددې تضمين نشي كولای. البته، تصديق شوي نيالگي تر جدي شرايطو لاندې روزل كيږي چې د نيالگيو د صحت او سلامت په اړه د پام وړ ډاډ ورکوي.

۳. د ثبتولو او تصديقولو لپاره شرايط

عمومي

هغه بوزغلي لرونکی چې غواړي پدې طرح كې ور گډ شي بايد د دبوزغلي لرونکو ديو ثبت شوی ټولنی غړی وي، او دا بوزغلي لرونکی ټولنه بايد د افغانستان د بوزغلي لرونکو د ملي سازمان غړيتوب ولري. بوزغلي لرونکی ټولنه بايد يوه د غوښتن ليک فورمه (د دریمې ضميمې له مخې) د خپل بوزغلي د ثبت لپاره وړاندې كړي.

بيا، د بوزغلي د ثبت د تصديق د ترلاسه كولو څخه وروسته(پنځمه ضميمه)، بوزغلي لرونکي بايد دې طرحې ته د ننوتولو په خاطر په خپلو بوزغليو كې دتوليد شوو موادو يا د نيالگيو لپاره (شپږمه ضميمه) يو غوښتن ليک وړاندې كړي. لازمه نده چې د بوزغلي ټول مواد دې د تصديق لپاره شامل شي، مگر ټول شامل مواد بايد د طرحې دټولو معيارونو سره برابر وي او له هغو موادو څخه چې په دې طرحه كې شامل نه دي بايد په روښانه ډول ټوپير ولري.

كله چې دبنوالی پر مختيايي پروژې لاس ليک شوي فورمه يوځل تر لاسه كړي، كيداى شي چې هيڅ يو گډون وال به د كال تر پايه ونه وپستل شي. ددې طرحې د شرايطو څخه پرته (د مسئوليت د لړۍ كولو متن ته په شپږمه برخه كې مراجعه و كړئ) د بنوالی د پرمختيايي پروژې او كار كوونكوپه برخه كې د تصديق شوو ونو او نيالگيو له پلوه هيڅ راز تضمين يا ضمانت تعهد په دې پروژې نه وارديږي.

د غوښتنلیک ورکونکي مسولیتونه

د غوښتنلیک ورکونکي بوز غلی خاوند به دا مسولیت لري، چې د بڼوالی د پرمختیایی پروژې لخوا د موقعیت د انتخابولو اود هغو ثبت شوو نباتاتو بڼه ساتنه چې ددی طرحی لاندی روزل کیږي، تصویب کړي. غوښتنلیک ورکونکي باید د بڼوالی د پرمختیایی پروژې د هغی طرحی مطابق دهغو نباتاتو د پیژندنی مسولیت لري، چې په دی طرحه کی شامل کړی شوی دی.

د مورنیو ونو معیارونه

الف) هر کرنیز موقعیت باید د بڼوالی د پرمختیایی پروژې د تائید وړ وي او په یوې سالمې ساحی کې د سالمی ودی لپاره او لږترلږه د ساري ناروغیو او آفاتو له خپریدو څخه لری وي.

ب) د خړوبولو لپاره اوبه باید ککړی نه وي (له هغه اوبو څخه چې دوه واری یی جریان موندلی وي تر هغه وخته باید دهغی څخه گټه وانه خستل شي ترڅو پاکي یا ضد عفونی شوی نه وي). له هغو پټیو څخه چې بوز غلیو او بڼونو ته اوبه ورته راځي، باید مخنیوی وشي

ج) د خاورو څخه د لگیدونکو انتاني خطراتو د کمولو په خاطر باید د عین جنس میوه لرونکي نباتات په تیرو کرل شوو نباتاتو کی شامل نه وي.

د) هغه نیالگي چې په دی طرح کی شاملیږي باید د ودی په بڼو شرایطو کی وروزل شي او آفتونه یی په بڼه ډول کنترول او اداره شي. د کرنی، اوبو لگولو، کرنیز عملیات او نور کرنیز عملیات چې د ناروغیو د خپریدو مخنیوی کوي، باید په اړه تصمیم ونیول شي.

ه) سامان آلات او مواد باید ضد عفونی شي، یواځی د اړونده نیالگیو (نباتاتو) لپاره تری گټه واخستل شي د مختلفو کلونو د پریکولو په مینځ کی باید قیچی ضد عفونی شي.

و) بیل ډولونه باید وجود ونلري (که چیري جدا- ډولونه په نظر راشي نو باید لری کړای شي)

ز) مورنی ونی باید له هغو ثبت شوو کلونو څخه چې د بڼوالی پرمختیایی پروژې او یا د نورو مؤسسو لخوا ساتل شوی یا منظور شوی وي، سرچینه ولري.

ژ) یوه راجستر شوی مورنی ونه باید د عین جنس د غیر ثبت شوی نیالگي څخه د پنځو مترو ه په نژدی واټن کی کښینه نول شي. د مورنی ونو په یو ثبت شوی بلاک کی یوازی ثبت شوو نیالگیو ایښودلو کېدلوته اجازه ورکول کیدای شي او بس. د تصدیق شو مورنیو ونو هغه ډولونه چې صحت او سلامت یی تصدیق شوي نوي باید له هغوی څخه د تکرر په چارو کی گټه وانه خستل شي.

ط) د مورنیو ونو د مختلفو کلونو تر مینځ په عین قطار کی لږترلږ د یوې ونی په اندازه فاصله موجوده وي (د بیلگی په ډول که چیري ونی له یو بل څخه په ۱،۲ مترو په فاصله جدا والی ولري هغه وخت باید د ۲،۴ متره واټن موجوده وي)

ی) باید د هریو مورنیو ونو د وراپتی/کلون د لیکي (قطار) په پیل کی د قطار شمیره او د کلون گڼه په یو لیبل کی وښودل شی. د هر نوی قطار په پیل کی هم باید علایم نصب کړای شي.

ل) ټولی مورنی ونی باید په یو ساده نقشه کی ثبت شي چې د قطارونو په منځ کی د هغوی هویت او مشخصات، قطار، شمیره د قوري ډول او نورد پیژندنی علایم څر گند شي.

م) مورنی ونی باید داسی کښینول شي چې دهغوی د ځانگو او کلونو تر منځ لازمه واټن موجوده وي چې مختلف کلونونه یو د بل د پاسه قرار و نلري

ن) هره مورنی ونه به دایمی شمیره ولری. دهری مورنی ونی ثبت کیدل باید په داسی طریقې وشي چې د تصدیق کوونکو مقاماتو (د اېلمس- د بڼوالی پرمختیایی پروژې) لخوا منظور شوی وي.

س) مورنی ونی باید په داسی طریقې کښینول شي او ساتنه یی وکړای شي چې د مختلفو کلونو ځانگی یو بل پتی نه کړي.

ع) د مورنيو ونو څخه د يو متر په فاصله کې هرزه بوټي يا مينځني نباتات بايد شتون ونه ولري. د مورنيو ونو د بوزغليو د بلاک ځمکه او د ۵ متره شا وخوا واټن بايد په دوه طريقو يعنې پرته دکرلو و ساتل شي او يا هم د تاييد وړ د يو مناسب کنترول کيدونکي نباتي پوښښ لاندې ونيول شي.

ق) ددې ډاډ د حاصلولو لپاره چې پلټنې د طرحې مطابق تر سره شوي د کاري ساحود فعاليت په اړه بايد دقيق معلومات برابر شي بوزغلي لرونکي بايد د توليد دې طرحې ته د ننوتلو څخه د مخه دېوالې پرمختيايې پروژې ته خبر ورکړي ترڅو د کار د تر سره کولو د مخه دکار منظوري واخيستلای شي.

ک) په مورنيو تصديق شوو ونو کې بايد هيڅ راز پنډک پيوند، يا بناخ پيوند ونه شي.

ف) غوټې مخکې لدې چې پرانستل شي بايد لری کړای شي.

دميوه لرونکو ونو(نيالگيو) لپاره د تصديق معيارونه

الف) د کرنې ساحه بايد دېوالې د پرمختيايې پروژې لخوا منظور شي او لږترلږه په داسې ځای کې بايد موقعيت ولري چې د نبات د بنې روغتيا د ودې لپاره مناسب وي او لگيدونکو ناروغيو او آفاتو دخپریدو د خطر څخه په امن وي.

ب) د خړوبولو لپاره اوبه بايد ککړی نه وي (له هغه اوبو څخه چې دوه واري يې جريان موندلی وي تر هغه وخته بايد دهغې څخه گټه وانه خستل شي ترڅو پاکي يا ضد عفوني شوی نه وي). له هغو پټيو څخه چې بوزغليو او بڼو ته اوبه ورته راځي، بايد مخنيوی وشي.

ج) د خاورو څخه د لگيدونکو انتاني خطراتو د کمولو په خاطر بايد دعين جنس ميوه لرونکي نباتات په تيرو کرل شوو فصلونو کې شامل نه وي.

د) هغه نيالگي چې په دې طرح کې شامليري بايد د ودې په بنو شرايطو کې وروزل شي او آفتونه يې په ښه ډول کنترول او اداره شي. د کرنې، اوبو لگولو، کرنيز عمليات او نور کرنيز عمليات چې د ناروغيو د خپریدو مخنيوی کوي، بايد په اړه يې مناسب احتياطي تدبيرونه ونيول شي.

ه) سامان الات او مواد بايد ضد عفوني شي، يواځې د اړونده نيالگيو(نباتاتو) لپاره نری گټه واخستل شي د مختلفو کلون د پريکولو په مينځ کې بايد قیچی ضد عفونی شي.

و) بيل ډولونه بايد وجود ونلري (که چيري جدا- ډولونه په نظر راشي نو بايد لری کړای شي)

ز) ثبت شوي نيالگي بايد په معينه اندازه کې کښيښودل شي ترڅو دهغوئ هويت وساتل شي د مختلفو کلونو دنيالگيو ترمينځ واټن په عين ليکه کې بايد (لږترلږه ۸۰ سانتي متره) وجود ولري.

ح) ټول تصديق شوي نيالگي به د پيوندی برخې (سايڼ) او نيله بوټی د منبع په توگه وکارول شي. دا معلومات بايد د بوزغلي په نقشه او لوحه کې وښودل شي.

ط) کيدای شي چې په نيله بوټی دوهم وار پنډک پيوند يا بناخ پيوند نه شي، پرته دهغه تصديق شوی مورنی ونی د منبا بع څخه چه په ابتدا کی ورڅخه گټه اخيستل شوی وی د نيله بوټی لپاره دوهم وار ترينه کار اخيستل کيدلای شي.

ی) د ميوو هغه نيالگي چې د تصديق لپاره روزل کيږي بايد په هغو نيله بوټوچې دېن والی د پر مختيايې پروژې لخوا منظور شوي، وروزل شي، په راتلونکي کې به نيله بوټی د ثبت شوو تخمې ونو اويا د ثبت شوو نيله لرونکو تنو څخه منشأ اخلي؛ تر هغه وخته بيا کولای شو، د تصديق لپاره دميوه نيوونکو ونو نيالگي په نا تصديق شويو نيله بوټو ورزو.

ک) د پيوند مواد (زخې يا غوټې / شاخچه) بايد له هغو ثبتو شويو ونو څخه چې د مورنيو ونو په ثبت شوو بوزغليو کې روزل شوي وي، سرچينه ولري.

ل) د مورنيو ونو څخه د يو متر په واټن کې هرزه بوټي يا مينځني بايد شتون ونه ولري. د مورنيو ونو د بوزغليو د بلاک ځمکه او د ۵ متره شا وخوا فاصله بايد په دوه طريقو يعنې

پرتو دکړلو و ساتل شي او يا هم د تاءيد وړ ديو مناسب کنترول کيدونکی نباتی پوښن لاندې ونيول شي.

م) ټولی تصدیق شوی ونی باید د طرحی د ټولو شرایطو سره مطابقت ولري، د خرڅلاو پرمحال باید په لازمو تجارتي طریقو سره بسته بندي او په داسې یو یا دوو چاپ شوو لیبلونو وپیژنل شي چی په هغی کی کلون، نیله بوټی، او تصدیق شمیره په واضح ډول لیکل شوی وي چی په هغه کی د تصدیق ثبت شمیره او ډول په واضح ډول لیکل شوی وي.

د انتخاب وړتیا:

د میوه لرونکی ونی هر ډول، کله چی تصویب شي، په دی طرح کی دبرابرو شوو اسنادو مطابق د داخلیدو مستحق دي.

د مورنیو ونو په بوزغلی کی د یوی مورنی ونی د تصدیق لپاره، دهغوی دکښینولو په محال باید تصدیق کوونکی مقاماتو ته باید خبرورکړل شي چی غوښتونکی غواري خپل ونی د تصدیق په دي طرحی کی شامل کړي، او غوښتنلیک باید لږ ترلږ یو کال دمخه د ونی د تکثیری موادو څخه د گټی اخستنی لپاره جوړ او خبر ور کړل شي.

۴. دهغو نباتاتو پلټنه چی د نباتاتو د تصدیق د پروسی لپاره داخليري کرنلاره

د پلټنی او ازمایښت کرنلاره چه په طرحه کی توصیه شوی کیدای شي چه یوازی د بنوالی د پرمختیایی پروژی یا د هغو اشخاصو له خوا چی د بنوالی د پرمختیایی پروژی لخوا ورته دننه ورکړل شوی، تر سره شي، او په داسې ډول به پرمخ بیول کېږي چی پر وخت باندی د بنوالی د پر مختیایی پروژی له خوا تائید شوی وي.

په هر وده یز فصل کی باید دهغو مورنیو ونوچی د تصدیق شوو پیوندي موادو(غوټی یا پیوند) دتولید لپاره استعماليري، لږترلږ یوکتونکی پلټنه تر سره کړای شي.

په لومړني وده یز فصل کی باید دهغو نیله بوټو چی د زخو یا ښاخونو دتولید لپاره چی د تصدیق شوو نیالگیو لپاره استعماليري، لږترلږ یوکتونکی پلټنه تر سره کړای شي. د بنوالی د پر مختیایی پروژی د غوښتنی له مخی هغه ټول نامطلوب نیله بوټی باید د پیوند یا ښاخو څخه دمخه لری کړی شي. د پیوند یا ښاخو په تعقیبی فصل کی د ودی په دوران کی لږ تر لږ باید د نیالگیو دوه ځل پلټنه تر سره کړای شي.

په راتلونکي کی به دوایرس د شاخیص څخه ازمویل شوی نباتی مواد موجود وي او د وایروس دپلټنی خدمتونه څخه گټه کیدای شي چی دهغونباتاتو لپاره چی د تصدیق طرحی ته داخليري، واخستل شي.

که چیري نباتات د ثبت شوو نیالگیوڅخه تکثیر شوي وي او دا څرگنده شي چی وایروسي یا نوری وایروس ته ورته ناروغي ولري او یا ددي طرحی نور شرایط پوره نکړي، نو تصدیق کوونکی مقامات به د ټولو یا نیالگیو د یوی برخی د تصدیق څخه انکار وکړي.

که چیري نباتات د تصدیق طرحی ته داخليري او د دوو یا زیاتو پلټنو په پایله کی څرگند شي چی نوموړیو ونو د طرحی ټول شرایط پوره کړي یود ثبت شمیره لرونکی تصدیق به ورته صادريري. تصدیق به د صادریدلو دنیټی څخه وروسته د اعتبار یوه ټاکلی موده د مارچ تر ۳۱ پوری ولري، تر هغه وخته چی تصدیق شوي مقامات د دی طرحی د څلورمی فکري د مندرجاتو له مخی دغه تصدیق، تعلیق یا رد نکړي.

لیبل وهل او پیژندنه

لیبل وهل. تصدیق کوونکی لیبلونه به د تصدیق شوو نیالگیو، پیوند، قلمو، او تخم چی د طرحی شرایط پوره کوی، د پیژندنی یو رسمي تصدیق وي. ثبت شوی بوزغلی به قانونی تصدیق کوونکو لیبل برابرونکو ته د ټولو برابر شوو تصدیق کوونکو لیبلونو لپاره پیسی ادا کوي. د صلاحیت لرونکو تصدیقی نهادونو په واسطه د ټاکل شوی لگښت پر بنسټ به دا پیسی مجراً کیري.

هويت يا پېژندنه. يو شخص چه تصديق شوي ميوه نيوونکی ونی يا نور تصديق شوي تکثيري مواد پلوري دليل لرونکو تکثيري موادو د پېژندنې او ددی خبری د يقینی کولو چی تصديق شوي تکثيري مواد دطرحی شرایط پوره کوي، مسؤل دی. د لیل د صادرولوصلاحیت لرونکی شخص به د تولید شوو ميوه لرونکوونو د تصديق شوو تکثيري موادو د ټولو ډولونو تولید، خرڅلاو او د ثبتولو ارقام راټولوي او د تصديق د طرحی د اړتیا لپاره به یی ساتي.

د تصديق شوو نباتاتو(نيالگيو)/کرنيزو موادو داختر سوابق
بوزغلي لرونکی باید د تصديق شوو تکثيری موادو(پيوند، قلمو، نيالگيو، تخمونو د تصديق کوونکی لیل سره) د تصديق کوونکو مقاماتو په واسطه د برابرشوی ثبت کيدونکی کتاب کی د خپلو ارقامو (مثلا خرڅلاو او يا دهغوی پخپله گټه اخيسته) د سوابقو ساتلو ته اړتيا لري. د ثبت کتاب باید د تصديق کوونکو مقاماتو د غوښتنی په وخت موجود کړاي شي. د سوابقو ارقام باید د مصرف د نيټي، اخيستونکی (د بوزغلي کود) دميوې د ډولونو، انواعو (دکلون د شمېری) د لیل د شمېر او مقدار څرگندوی وي.

اجراء کول (جاري کول)
ردول، خنډول يا باطلول
د هر يو لاندې شرایطو له مخی د نباتاتو دیوی برخی يا د کرنی د ټولو موادو تصديق کيدای شي چه رد، تعليق يا باطل شي:
الف) ددی فصل (څپرکی) لازم شرایط نوي مراعات شوي.
ب) که څرگنده شي چې نيالگي په وایروسي ناروغی اخته او يا هم د جدا ډول څخه دی.
ج) د وایروسي ازموینې په ترڅ کی څرگنده شي چې تصديق شوي نيالگی په وایروس اخته دی.
د) نيالگي په شديده توگه په آفتونو يا ناروغيو سره اخته وي.
ه) د کوم دليل له مخی د نيالگي پېژندنه د شک دلاندی وي او يا په ښه توگه ساتل شوی نه وي.
و) د تصديق کولود شمېرې څخه نا وړه گټه اخيستل شوی وي.
ز) ددی طرحی د لاندی د تولید شوو کرنيزو موادو حالت (ډول) په ښکاره ډول دطرحی سره سمون ونلري

۶. غوښتنلیک او فیس

د يو بوزغلي د ثبتولو لپاره غوښتنلیک

دبوزغلي د ثبت لپاره غوښتنلیک هر کال د جنوري د ۳۱ نيټي څخه دمخه با ید جوړ شی (دریمي ضمیمي ته مراجعه وکړی). د بوزغلي د ثبتولو څخه وروسته به د ثبت يو تصديق نامه چې شمېره لري د بوزغلي د ثبت له شمېرې سره ترلاسه کوي. (۵ ضميمي ته مراجعه وکړی)

په دي سستم کی د شاملیدو لپاره د نيالگيو او يا کرنيزو موادو د ثبت لپاره غوښتنلیک د نباتاتو (مثلا نيالگي) يا کرنيز مواد (مثلا کرنيز تخم، دپيوند زخی او نیله بوتی) په کال کی يو ځل د جون له ۳۰ د مخه تر سره کېږي. د غوښتن لیک فورمه په ۶ ضميمه کی بنودل شوي ده.

غوښتنلیک ورکوونکی بوزغلي به ددی طرحی د عملیاتو لپاره اړونده ټول معلومات برابروي. او هغه سړی/ښځه به له تصديق کوونکو مقاماتو سره اړونده پریکړه کوي چې تصديق کوونکي مقامات له هرې ونی څخه چې و غواړي دازماينست لپاه د پيوند مواد ترلاسه کولای شي.

فیس

دبوز غلی د ثبت کولو سره سره به د تکثیری موادو یا نیالگیو د تصدیق لپاره غوښتنلیک ورکوونکی مکلف دی چی هغه فیس اداکړي چی د تصدیق کوونکو مقاماتو لخوا ټاکل شوی دي.

۷. د مسئولیت رفع کول:

ددی طرحی لاندی د ونی تصدیق شوی لیبل دا څرگندوي چی د تصدیق شوی ونی نیالگی یا پیوندی مواد یا نیله بوټو ټول هغه معیارونه او کړنلاری چی تصدیق کوونکو مقاماتو ښودلی دي، پوره کړي دي.

د ښوالی پر مختیایي پروژه له هر ډول څرگندونو یا ضمانت کولو، د یو څه محدودیتونو او ضمانتو په شمول، د خرڅلاو او دځانگړو مقاصدو لپاره، د ټولو نباتاتو (نیالگیو)، د نباتاتو د ځینو برخو او د نباتاتو د موادو د تضمین څخه ډډه کوي.

د ښوالی پر مختیایي پروژه د ناروغيو، ارثی غیر منظم د بل ډول، د مختلفو ډولونو د نیالگیو د لیبلونو دنه موجودیت یا نا په ناسمه توگه لیبل وهل او داسي نور چی په دې طرحی کی شامل دي، مسئوله نه ده. هیڅ ښوال، بوز غلی لرونکی، دولتي مقام، ټولنه، غیر دولتي موسسه یا بل صلاحیت لرونکی شخص د څرگندونو یا د محدود تضمین، او یا د ښوالی د پرمختیایي پروژی په خاطر ددی طرحی په باره کی د مالي مسئولیت د قبولیت حق نه لري.

۸. جریمه

د افغانستان د بوز غلی لرونکو ملي سازمان به دهغو بوز غلیو په اړه چی د تصدیق د دی اوسنی طرحی څخه ناروا گټه اخلي، د تطبیقی سزا گانو په هکله پریکړه کوي.

د بنوالو ودي پروژه

د کرنې، اوبو لگولو او مالدارۍ وزارت

د بنوالو وداني، جمال مېنه، کابل، افغانستان

مسوول سړي: گريگ کولن، د ټيم آمر

afghanistanhorticulture@gmail.com

www.afghanistanhorticulture.org

د پروژې مالي تمويل، اروپا کميسيون له خوا